eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

TATAISO YA HO RUTA LE HO NGOLA MEQOQO LE DITEMA TSA KGOKAHANO

SESOTHO

Puo ya Lapeng
Puo ya Tlatsetso ya Pele
Puo ya Tlatsetso ya Bobedi

DIKEREITI TSA 10 - 12
2018

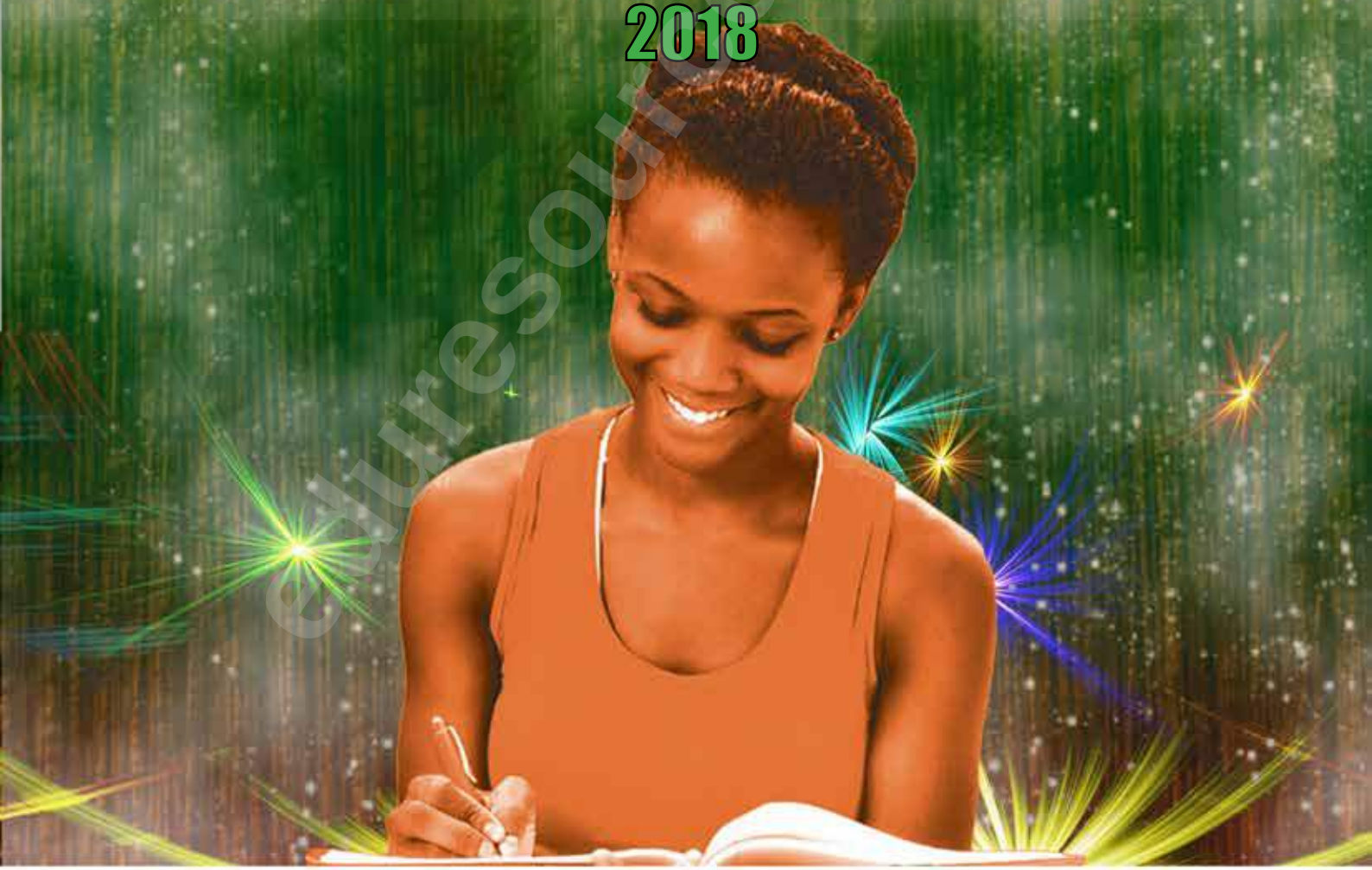

eduresourceza.com

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Downloaded from eduresourceza.com

Second Chance
Matric Support Programme

Read to Lead
A Reading Nation is a Leading Nation

2030 NDP

Downloaded from eduresourceza.com

eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

TATAISO YA HO RUTA LE HO NGOLA MEQOQO LE DITEMA TSA KGOKAHANO

SESOTHO

Puo ya Lapeng

Puo ya Tlatsetso ya Pele

Puo ya Tlatsetso ya Bobedi

DIKEREITI TSA 10 - 12

2018

Downloaded from eduresourceza.com

DIKAHARE

Downloaded from eduresourceza.com

Nomoro	DITEMA TSE NGOLWANG	
1.	**SEPHEO KA BUKA ENA**	**3**
2.	**TSELA/TSHEBETSO YA HO NGOLA (*THE PROCESS WRITING*)**	**3**
3.	**MOQOQO (KAROLO YA A YA PAMPIRI YA TLHAHLOBO)**	**6**
3.1	Moqoqo wa phetelo	6
3.2	Moqoqo o hlalosang	7
3.3	Moqoqo wa boinahanelo/o tebisang maikutlo (Puo ya Lapeng le ya Tlatsetso ya Pele)	7
3.4	Moqoqo wa kgang/ngangisano (Puo ya Lapeng le ya Tlatsetso ya Pele)	8
3.5	Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore (Puo ya Lapeng le ya Tlatsetso ya Pele)	8
3.6	Moqoqo o pepesang ditaba/dintlha	9
4.	**DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE**	**10**
4.1	MANGOLO	10
4.2	LENANETSAMAISO LE METSOTSO YA KOPANO	19
4.3	Diatikele le Dikholomo tsa dikoranta le dimakasine	20
4.4	TOKOMANE YA BOITSEBISO LE LENGOLO LE FELEHETSANG	25
4.5	LENGOLO LE FELEHETSANG TOKOMANE YA BOITSEBISO	27
4.6	TSA BOPHELO BA MOFU NALANE YA BOPHELO BA MOFU	28
4.7	PUISANO	29
4.8	INTHAVIU E NGOLWANG	30
4.9	PUO E NGOLWANG	31
4.10	TEKOLOKAKARETSO/TSA BOIKGOPOTSO (Reviews)	33
4.11	RAPOROTO	36
5.	**DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE**	**39**
5.1	PAPATSO	39
5.2	PAMPITSHANA YA TLHAHISOLESEDING	40
5.3	PHOUSETARA	41
5.4	POSEKARETE	43
5.5	DITSHUPISO LE DITAELO	43
5.6	DIKARETE TSA MEMO	45
5.7	HO NGOLA BUKATSATSI (DAYARI)	47
5.8	HO TLATSA DIFOROMO	47
5.9	BOROUTJHARA	50
5.10	MEMORANDAMO	52

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

1. SEPHEO KA BUKA ENA

Tokomane ena e reretswe ho tataisa matitjhere le baithuti mabapi le ditema tse ngolwang tsa bokgoni ba '***ho ngola le ho nehelana*** ba meqoqo le ditema tsa kgokahano.

Ho ngola le ho nehelana ho neha baithuti monyetla wa ho bopa le ho hlahisa menahano le mehopolo ka tsela e momahaneng. Ha baithuti ba ngodiswa mesebetsi le ditlhakiso maemong le dikarolong tsa dithuto tse fapaneng kgafetsa, ba tla ikahela bokgoni ba ho ikutlwahatsa le ho ikgokahanya ka tsela e nehepahetseng le ka boiqapelo.

Sepheo ke ho hlahisa bangodi ba nang le bokgoni le boitsebelo bo fapafapaneng, ba tla sebedisa bokgoni bona ho hlahisa le ho nehelana ka ditema tse loketseng tse ngotsweng, tse bohuwang le tsa mefutafuta ya dikgokahano ka maikemisetso a fapafapaneng. Tsebo ya dibopeho tsa puo le melao (ditwaelo) tsa tshebediso ya puo e tla thusa baithuti ho hlahisa ditema tse hokahaneng, tse momahaneng. Dibopeho tsa puo di rutwe ka sepheo sa ho hlahisa

ditema maemong a tsona loketseng ho ka sebediswa. Tshebediso ya dibopeho tsa puo e se rutwe feela bakeng sa ho manolla dipolelo tse ikemetseng di le ding. E hlalose kamoo dipolelo di bopilweng kateng, ho hlahisa tema yohle, jwalo ka ditema tse kang dipale, meqoqo, mangolo le diraporoto tseo baithuti ba ithutang ho di bala le ho di ngola sekolong.

Bokgoni bo boletsweng ka hodimo bo hokahanngwe. Nakong eo bokgoni bona bo hokahanngwang, ha ho tsepamiswa maikutlo bokgoning bo itseng, ho ka lebisa ho ikwetliseng bokgoning bo bong. Ho tea mohlala, moithuti ya kenang ngangisanong o tla tshwanela ho bala moqoqo wa kgang/ o sa tshehetseng lehlakore, mme a ngole moqoqo wa hae wa kgang/ o sa tshehetseng lehlakore a sebedise dikarolo tsa puo tse kang mahlalosonngwe, malatodi, tatolo, makopanyi, jj.

Titjhere ha a lebellwa hore a nke tokomane ena e le yona mohlodi feela. Tokomane ena e sebediswe mmoho le mehlodi e meng, e ka thusang titjhere ntlafatsong le ntshetsopeleng ya Puo ya Lapeng, Puo ya Tlatsetso ya Pele le Puo ya Tlatsetso ya Bobedi. Matitjhere a eletswa ho sheba le ditokomane tse ding tsa Kharikhulamo le tsa tataiso ya tekanyetso ho fumana dintlha tse ding tsa tlatselletso.

2. TSELA/TSHEBETSO YA HO NGOLA (*THE PROCESS WRITING*)

Tlhahiso ya tema e ngotsweng ke ketsahalo e tswellang, mme e lokela ho latela mehato e itseng. Ho bohlokwa ho neha baithuti monyetla wa ho kenya sena tshebetsong. Mehatong ena ya tshebetso ya ho hlahisa tema moithuti o lokela ho:

- etsa qeto ka sehlooho, maikemisetso le baamohedi ba ditaba ba ditema tse lokelang ho ngolwa;
- etsa moralo ka ho hlahisa mehopolo/menahano ya hae; mohlala, ho rala mmapa wa monahano, daekramo, tjhate e bontshang tatellano ya mehopolo kapa ho etsa feela lenane la dintlha tseo a tlang ho ngola ka tsona;
- nnetefatsa hore moralo o nyalana le dikahare;
- tadima mehlodi e loketseng, kgetha tlhahisoleseding e loketseng mmoho le ho e hlophisa ka tatellano e loketseng;
- hlahisa mokgwaritso wa pele a ntse a ela hloko: sehlooho, mofuta wa tema e ngolwang, maikemisetso, baamohedi ba ditaba;
- hlahisa ditemana tse ngata kamoo ho hlokehang kateng, mme a be a etse tekolobotjha ya mosebetsi ohle ka ho o bala hape, ho o hlaola diphoso ka sepheo sa ho ntlafatsa ho fihlela e ba sehlahiswa se phethetsweng;
- lekola botjha sehlahiswa, ka ho arolelana le baithutimmoho, batswadi le bohle ba nang le seabo;
- ho etsa tekolobotjha,a hlokomela ho sebedisa pene ya mmala osele kapa pensele;
- nehelana ka sehlahiswa se phethetsweng ho titjhere ho se tshwaya.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Lekola hape lebidi le latelang le tshwantshisang tsela ya ho ngola:

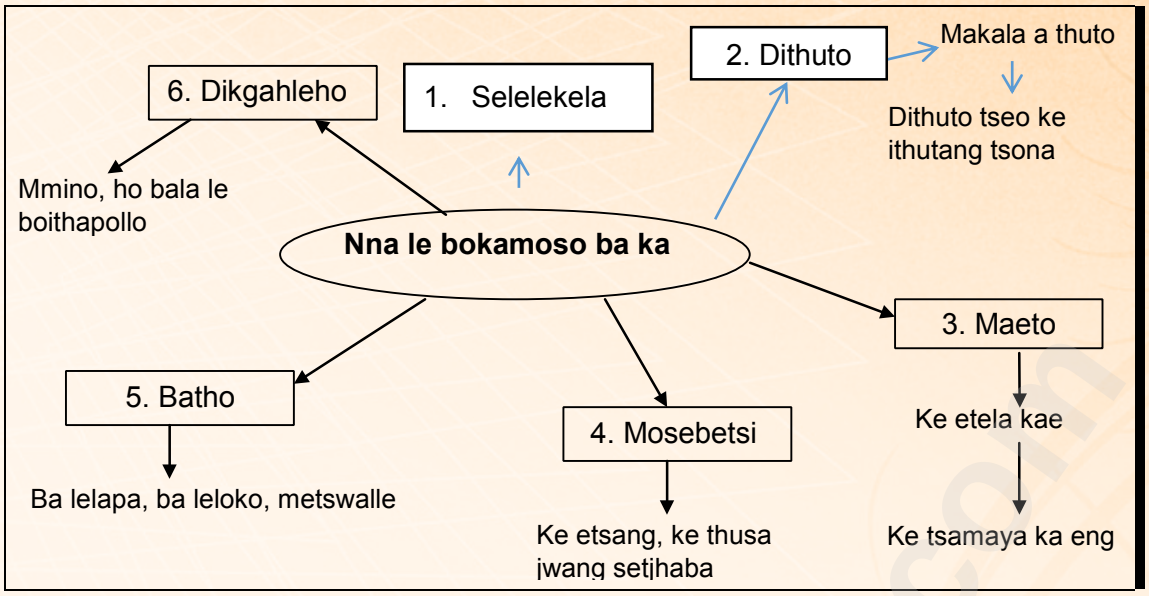

KAPA

Tlhatlhamano ya dintlha e ka ba ka tsela ena:

Nna le bokamoso ba ka

<u>Selelekela</u>

- Bokamoso ke eng? Bo botjwa jwang?

<u>Mmele</u>

kgetho ya dithuto

- Dithuto
  - makala a thuto
  - tsepamo ya maikutlo
- Semelo
  - kelohloko ya dikgelosi
- Seabo sa hao setjhabeng le katleho ya hao bophelong

mosebetsi wa boithaopiho fihlella ditabatabelo

ho ithekisa ho ba mohlala batjheng ba bang

<u>Qetelo</u>

- Phethela ka ho fana ka keletso ho mmadi hore a ka etsa eng ho fihlella ditabatabelo tsa hae.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

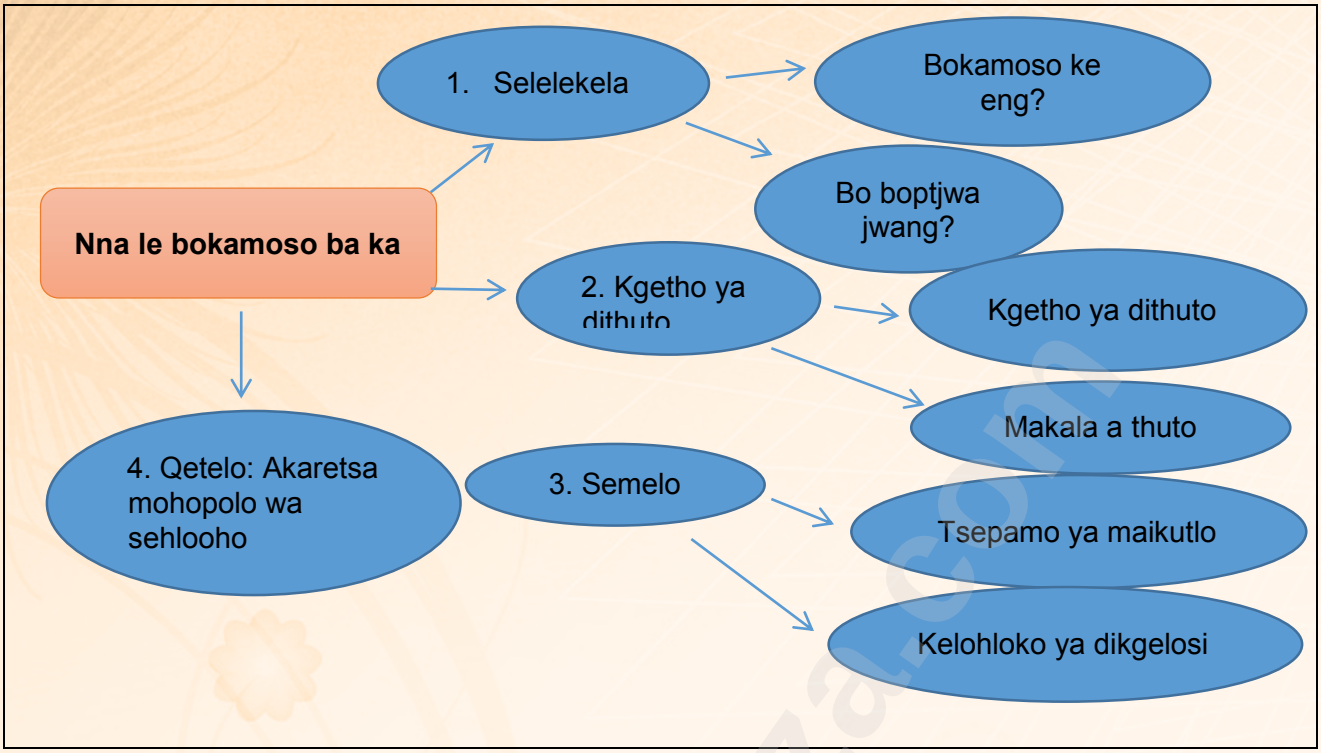

Ela hloko tse latelang:

Baithuti ba lokela ho ngola kgafetsa. Bopaki ba hore mesebetsi e entswe bo hlahelle ka hara buka ya moithuti/jenale ya letsatsi ka leng kapa beke ka nngwe e sa tlo lekanyetswa semmuso, ke disebediswa tsa bohlokwa tse kgothal-letswang tshebetsong ena ya ho ngola. Baithuti ba lokela ho nehwa monyetla wa ho ngola ka bolokohi kgafetsa ntle le ditlhokeho tsa tekanyetso e le ho ikwetlisetsa ditlhahlobo le mesebetsi ya tekanyetso ya semmuso.

Ho tse ngolwang semmuso, matitjhere a eletswa ho lekanyetsa bokgoni kapa karolwana ya bokgoni bo itseng boo ho sebetsanwang le bona ka nako eo. Ho tea mohlala, ha ho hlokehe hore ho sebetsanwe le bokgoni ba puo ka kakaret-so bohatong ka bong jwaloka ha ho ne ho etswa ka nako e fetileng. Ka tsela ena, bokgoni ba ho ngola hangata bo ne bo sa natswe hobane bo ne bo hloka ho lekanyetswa ka tsela e tebileng. *Mohlala*: Ha titjhere a ruta moqoqo wa phetelo, o lokela ho ruta lekgathe le fetile.

Bomphato ba lokela ho ithuta ho hlaola diphoso mosebetsing o seng o entswe kaha tshebedisano ena ke karolo ya bohlokwa ya tshebetso ya ho ngola mme e ntlafatsa kelohloko ya bona le ya baithuti ba bang tshebetsong ena.

Seo e leng sa bohlokwa ka sephetho sena ke nehelano ya mosebetsi o ngolwang. Mosebetsi ona o ka arolelanwa le bomphato, matitjhere, sekolo sohle, batswadi kapa bohle ba nang le seabo thutong. Moithuti o tla ba motlotlo ka sehlahiswa se setle se phethetsweng ka makgethe.

Baithuti ba lokela ho tsebiswa sesebediswa sa kabo ya matshwao (ruburiki) le ditlhokeho tsa mefuta ya ditema tsa boiqapelo le tsa kgokahano tse fapaneng.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

3. MOQOQO (KAROLO YA A YA PAMPIRI YA TLHAHLOBO)

Tsena ke ditema tsa boiqapelo tse lokelang ho hlahiswa ke baithuti.

Ha moithuti a ngola moqoqo, a ka fuwa setshwantsho sefe kapa sefe seo a lokelang ho se toloka/hlalosa kapa ho fumana moelelo wa sona, e be o ngola moqoqo ka sona. Moqoqo oo a o ngolang, e ka ba o welang mofuteng ofe kapa ofe oo yena a ikgethelang wona. Bolelele ba moqoqo oo a lokelang ho o hlahisa, e ntse e le bo lebelletsweng mefuteng e meng yohle.

Bolelele ba meqoqo bo lebelletsweng:

Sesotho Puo ya Lapeng	mantswe a 400-450
Sesotho Puo ya Tlatsetso ya Pele	mantswe a 250-300
Sesotho Puo ya Tlatsetso ya Bobedi	mantswe a 200–250

Mefuta ya meqoqo

- Mefuta ena ya meqoqo e a tlama mokgahlelong wa Puo ya Lapeng le Puo ya Tlatsetso ya Pele.
  - Moqoqo wa phetelo
  - Moqoqo o hlalosang
  - Moqoqo wa kgang/ngangisano
  - Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore
  - Moqoqo o tebisang maikutlo/wa boimamelo
- Baithuting ba etsang Puo ya Tlatsetso ya Bobedi, bona ba etsa mefuta e mmedi fela ya meqoqo:
  - Moqoqo o hlalosang
  - Moqoqo wa phetelo

3.1 Moqoqo wa phetelo

Moqoqo wa phetelo o pheta pale kapa mongodi o qoqa ka diketsahalo tse etsahetseng, tseo a di boneng di etsahala kapa a ileng a di phetelwa. O ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe.

Mehlala ya dihlooho:

- Re ne re robile monakedi.
- Mohlang ntlo ya heso e tjha.
- Pale e monate haholo eo ntatemoholo a kileng a mphetela yona.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo wa phetelo:

- Pale e lokela ho ba ketane ya diketsahalo mme e be diketsahalo tse kgolwehang leha di theilwe hodima kgopolotaba.
- Hangata moqoqo wa phetelo o ngolwa makgatheng a fetileng.
- Temana ya selelekela e lokela ho hohela thahasello ya mmadi.
- Pale e ntle hangata e fupere ntlha e itseng.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

- Qetello e sa tlwaelehang mme e kgahlisang e phethela ha-nonate.
- Thahasello ya mmadi e lokela ho hohelwa ho fihlela qetelong. Setaele, disebediswa tsa bonono le bokgabo, mmoho le diketsehalo di lokela ho tiisa thahasello e tswelang pele.
- Moqoqo wa phetelo o atlehelilng o ama ditho tsa kutlo tse fapaneng tse jwalo ka pono, kutlo, modumo, tatso, phofonelo le kamo.
- Hopola hore moqoqo wa phetelo o ntse o e na le matshwao a matla a ho hlalosa.

3.2 Moqoqo o hlalosang

Moqoqong o hlalosang, moithuti o hlalosa ho hong ho dumella mmadi ho itemohela sehlooho se hlaloswang ka tsela e hlakileng jwalo ka yena (mongodi). Ho ka hlaloswa motho, ho hong kapa ketsahalo e nngwe e itseng.

Mehlala ya dihlooho:

- Phaposing ya ngaka ya meno. Hlalosa maikutlo le mehopolo ya hao.
- Mosuwe/Mosuwetsana eo e leng qhoku bophelong ba ka.
- "Bosiung boo, tsa be di ruthutha difefo" Hlalosa bosiu ba difefo.

Ela hloko tse latelang ha o ngola moqoqo o hlalosang:

- Moithuti a bope setshwantsho ka tshebediso ya hae ya mantswe.
- Mantswe a kgethwe ka tlhoko e le ho fana ka sekgahla se lebelletsweng.
- Karaburetso ya pono, modumo, kutlo, tatso mmoho le ya kamo e ka sebediswa ho etsa hore tlhaloso e totobale le ho feta.
- Sebedisa mekgabisopuo ka tsela e nepahetseng.
- Moithuti a kgethe sehlooho seo a nang le tsebo ka sona. Ho boima haholo ho hlalosa seo o se nang tsebo ya sona.

3.3 Moqoqo wa boinahanelo/o tebisang maikutlo (*Puo ya Lapeng le ya Tlatsetso ya Pele*)

Moqoqong wa boinahanelo kapa o tebisang maikutlo moithuti o nahanisisa ntlha e itseng mme o nehelana ka maikutlo le mehopolo eo e leng ya hae. Mohlala, moithuti a ka nahanisisa ka ditoro kapa ditabatabelo tsa hae.

Mehlala ya dihlooho:

- Ke mokgwa oo ke hopolang titjhere ya ka ya mankgonthe ka ona.
- Mokgwa oo bophelo bo lokelang ho phelwa ka ona

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo wa boinahanelo:

- Moqoqo wa boinahanelo o tla nka lehlakore.
- Maikutlo a bapala karolo ya bohlokwa.
- Karolo e kgolo ya moqoqo e ka ba ka tsela e hlalosang. Ditlhaloso tsena e lokela ho ba tse hlakileng ka sepheo sa ho bopa/ho ntshetsa pele maikutlo a mongodi ho mmadi.
- Mehopolo/menahano/maikutlo a hlahiswang a lokela ho pepesa nnete mme a bontshe ho ba le seabo ha mongodi.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

3.4 Moqoqo wa kgang ngangisano (*Puo ya Lapeng le ya Tlatsetso ya Pele*)

Moqoqong wa kgang moithuti o na le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore la hae; o tshehetsa le ho sireletsa ntlhakemo ya hae. Ntlhakemo ya moithuti e lokela ho hlaka le ho tsepama ka nako tsohle. Moqoqo ona ke o kgethang lehlakore, oo ho wona moithuti a lekang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le yena ntlhakemong ya hae.

Mehlala ya dihlooho:

- Televishini e sitisa boiqapelo. Na o a dumela?
- Bokamoso ba Afrika Borwa bo itshetlehile ho tseteleng ha dinaha tsa ka ntle.
- Tshehetso ya letlole e fuwang bana ke mmuso e tlameha ho fediswa.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo wa kgang:

- Qala moqoqo ka ho totobatsa ntlhakemo ya hao mabapi le sehlooho ka tsela e bontshang boiqapelo le ho hohela.
- Nehelana ka dintlha tse batsi tse hlakisang ntlhakemo ya hao, mme o di tshehetse.
- Moithuti o kgetha lehlakore mme o tsepamisa dintlheng tse *dumellanang* kapa tse *hanyetsanang* le sehlooho.
- Moqoqo wa kgang o nka lehlakore mme mehopolo e matla e a hlahiswa.
- Disebediswa tsa bonono tse fapaneng le mawa a tshusumetso di lokela ho sebediswa.
- Puo ya maikutlo e ka sebediswa ho tshehetsa ntlhakemo, empa e sa hlohlontshe ditsebe.
- Qetelo e lokela ho ba e matla, e hlake ka puo e kgodisang le ho totobatsa maikutlo a mongodi.

3.5 Moqoqo o sa tshehetseng lehlakore (*Puo ya Lapeng le ya Tlatsetso ya Pele*)

Mofuta ona wa moqoqo ha o nke lehlakore mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo a lekaneng mahlakoreng a mabedi a kgang. Moithuti o lekola mahlakore a fapaneng a sehlooho se hlaloswang ebe o nehelana ka dintlha tse hanyetsanang a sa tshehetse lehlakore lefe kapa lefe. Mongodi a ka fihlela qeto e itseng pheletsong ya moqoqo, empa dintlha tse tshehetsang le tse kgahlanong di lokela ho lekalekana hantle le ho sekasekwa ka tekano ha ho ntse ho ngolwa moqoqo.

Mehlala ya dihlooho:

- Ho ntsha mpa ke tokelo ya motho ka mong.
- Baithuti ba lokela ho ikgethela dingolwa tsa bona.
- Diphuputso tsa tshohanyetso tse etswang dikolong ke tharollo ya mathata.

Hopola tse latelang ha o ngola moqoqo o sa tshehetseng lehlakore

- Moithuti a utlwisise mme a tsebe ho lekodisisa mahlakore a mabedi a taba a sa kgethe lehlakore mme a bontsha tsebo e phethahetseng ya ho tshehetsa mahlakore ka bobedi.
- Moqoqo o lokela ho hlahisa mehopolo e hlakileng, e nahanisitsweng hantle mme e hloke leeme. Ho hlahiswe dipolelo tse otlolohileng, tse tsheheditsweng ka mabaka le dintlha tse utlwahalang.
- Moqoqo o lokela hore o be le maikutlo a nang le sekgahla, o kgodise ntle le ho susumeletsa lehlakoreng le itseng ho feta le leng. Mona dintlha di tlameha ho lekalekangwa.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

- Mongodi a ka nehelana ka sesupo leela sa maikutlo a hae na a fihla pheletsong ya moqoqo, mme sena se etswe qetelong ya moqoqo.

3.6 Moqoqo o pepesang ditaba/dintlha

(Mofuta ona wa moqoqo o reretswe ho ntlafatsa eseng ditlhahlobo.)

Moqoqong ona ho hlahiswa dintlha kapa tlhahisoleseding ka tsela e utlwahalang. Ona ke moqoqo wa dintlha oo ho wona mongodi a hlalosang kapa a nehelanang ka dintlha ka tsela e otlolohileng e bontshang tatelano. Moqoqo o pepesang ditaba o ngolwa ka mora dipatlisiso tse matla mme dintlha di tshehetswa ka bopaki le ka dipalopalo.

Mehlala ya dihlooho

- Batho ba bangata ba lahlehelwa ke maphelo dikotsing tsa mebileng nakong ya phomolo.
- Pokelletso ya matlotlo bakeng sa moketjana wa tumediso wa sehlopha sa materiki.

Ela hloko tse latelang ha o ngola moqoqo o pepesang dintlha

- Moqoqo o pepesang dintlha hangata o ngolwa ka lekgathe lejwale;
- Ho hlokeha kutlwisiso e hlakileng le tsebo ya dintlha e batsi ya sehlooho;
- Ho hlokeha hore ho etswe dipatlisiso ka ho anela hoba dintlha di lokela ho tshehetswa ka bopaki;
- Ho hlokeha hore mongodi a hlalose le ho hlakisa mantswekgopolo a sa tlwaelehang kaha ho ka etsahala hore mmadi ha a na tsebo le kutlwisiso ka sehlooho;
- Dintlha di lokodiswa le ho latelana ka tsela e utlwahalang, mme di tlose mmadi moo a tsebang ho mo isa moo a sa tsebeng.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4. DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

Ena ke mefuta ya ditema tsa kgokahano tse telele tsa ka mehla tseo bahlahlobuwa ba lokelang ho di hlahisa. Moithuti o tlameha ho tseba hore moralo o ntse o tlama jwalo ka ha ho entswe meqoqong.

Bolelele bo lebelletsweng ke bo latelang:

Sesotho Puo ya Lapeng	mantswe a 180-200
Sesotho Puo ya Tlatsetso ya Pele	mantswe a 120-150
Sesotho Puo ya Tlatsetso ya Bobedi	mantswe a 80 – 100

4.1 MANGOLO

Lengolo ke e nngwe ya ditema tse sebediswang haholo bakeng sa dikgokahano tse fapafapaneng tsa tsatsi le leng le le leng. Le ka sebediswa ho tsebisa ba bang ditaba/tlhahisoleseding e itseng, ho ba leboha kapa ho ba lebohela, ho ba tshedisa ha ho hlahile ho hong, jwalojwalo. Lenanethuto le bolela ka mangolo a semmuso le ao e seng a semmuso, a kopo, a tletlebo, a kutlwelobohloko, a teboho le a takaletso tsa mahlohonolo;

Kahoo, ho ya ka dikahare tsa lona, lengolo le ka ngolwa ka merero e batsi haholo. Ho na le mefuta e fapaneng ya mangolo, mme e tlwaelehileng ke e latelang:

- Lengolo la setswalle/ setlwaedi
- Lengolo la semmuso
- Lengolo la kgwebo
- Lengolo le yang dikoranteng kapa dimakasineng

Ha re lekoleng mehlala ya mefuta e seng mekae ya mangolo:

4.1.1 LENGOLO LA SETSWALLE/ SETLWAEDI

Lena ke lengolo leo re le ngollang batho bao re tswalanang le bona, metswalle kapa batho bao re ba tlwaetseng mme re phela le bona ka mehla. Maemo a lona ke a lokolohileng, mme puo le sehalo ke tse bobebe. Moithuti o bontsha sena ka ho ela hloko kgetho ya mantswe le sehalo.

Sebopeho

- Aterese e nngwe; ya mongodi mme e ngolwa e qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha tsohong le letshehadi ho ya ho le letona. Aterese ya ya ngollwang (moamohedi) ha e hlahiswe mofuteng ona wa lengolo.
- Aterese ya mongodi e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha ho ngolwe matshwao a puo mme e qetella ka letsatsi la mohla lengolo le ngolwang.
- Ka mora aterese ho tlolwa mola ho ngolwe **mohla.**
- Ka mora *mohla* ho tlolwa mola, ebe ho tla tumediso; yona e ngolwa ka tsohong le letshehadi, haufi feela le moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha ho ngolwe letshwao la puo ka mora tumediso. E ka ba feela *Ntate*, kapa *Mme*, kapa *Moroesi motswalle wa ka*, jj. Ho boetse ho tlolwa mola e be ho qala ditaba tsa lengolo.
- Seratswana sa pele ke sa selelekela. Seratswana sa selelekela se lokela ho ba sekgutshwane, mme se omele ditaba kapa se totobatse sepheo sa lengolo.
- Mmele wa lengolo o ahwe ka diratswana tse seng kae; di ka ba pedi kapa ho feta, mme mona ke moo ya ngolang a nontshang

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

taba ya hae – sepheo sa hae sa ho ngola lengolo lena.

- Qetelo ya lengolo ke e kgutshwane ka tlwaelo, mme e phethela ditaba. Yona e nka dibopeho tse ngatanyana, ho itshetlehile feela kamanong le ya ngollwang. Lengolong la setlwaedi ha ho hlokehe hore o ngole sefane sa hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella hamonatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona.

Mohlala:

Ke nna

Wa thaka /Wa Mphato, *Ntaoleng* jj.

Dikahare

Dikahare tsa lengolo lena e ka ba dife feela tseo o ratang ho di hlahisetsa eo o ngollanang le yena. E ka ba ho mema motho, ho leboha, ho lakaletsa mahlohonolo, ho thoholetsa, ho kopa, ho bontsha kutlwelobohloko, jj. Bongodi bo atlehileng ba lengolo lena bo hodima bokgeleke ba puo le tsela eo o behang ditaba ka yona. Hopola hore ho sebediswa matshwao a puo dikahareng tsa lengolo.

Mehlala e mmedi ya mangolo a setlwaedi ke ena:

27 Matla Street

Bohlokong

Bethlehem

9506

30 Mmesa 2018

Ausi Disebo

Be! esale ke re ke tla o ngolla ke o tsebise hore ke tsamaile jwang mohla ke neng ke feta ho wena moo. Ka mosebetsi o mongatangata oo re o sebetsang, motho ha o kgone le ho ingwaya. Motho o lokela ho sebetsa ka nako tsohle, ha feela mahlo a ntse a bulehile. Tjhe, ho feta moo re ntse re ipheletse hantle, ha ho le lebe.

Hei! ka tla ka tsamaya hampe mohla letsatsi leo. Motho eo ke neng ke tsamaya le yena manganga! Manganga ha a thuse ka letho. Eitse ha re tswa ka motse wa heno feela ka mo eletsa hore re tshele koloi mafura hoba e ne e setse ka kotara feela. A nganga a re re tla tshela ha re feta Matwabeng. A bolela kamoo koloi eo ya hae e bolokang mafura kateng. Tjhe, ra lopalla ho tla hae.

Ha re qeta ho furalla Fateng tse Ntso ka dikilomitara tse ka bang mashome a mabedi, ya kgiritsa koloi, ya ema kgekgenene, ya re ha ho moo ke yang. O sa tla reng ramanganga ka eo nako. Ra tla thuswa ke motho wa nthoronthoro ka hora ya leshome le metso e mmedi bosiu. Haesale re ema moo ka bohora ya bohlano. Tjhe ho tloha moo ra e butswela ra ba ra fihla hae.

Ke tsona tsa leeto la rona. Re se re tla bonana lenyalong la Molefi. O ba dumedise bohle moo lapeng.

Wa tsena Dieketseng

Downloaded from eduresourceza.com

Mohlala wa lengolo la ho leboha:

Downloaded from eduresourceza.com

27 Athenia Avenue Bedworthpark

Vereeniging

1940

29 Mmesa 2018

Mangwane le Rangwane

Amohelang ditumediso tsa ka tse mofutho ke tseo. Ke ntse ke phetse hamonate ka tlasa paballo ya Mmopi mona Polokwane, mme ke tshepa hore Ramasedi le lona o ntse a le baballetse.

Mangwane le Rangwane ke le ngolla lengolo lena ho le leboha. Ha ke sheba molemo oo le nketseditseng wona, ka nnete ha ke tsebe hore na nka reng ha ke ahlamisa molomo ona wa ka. Ke nna enwa kajeno ke se ke phethela lengolo la ka la B.A. ka lebaka la dikgothaletso le thuso ya lona.

E ile ya re ha ntate a qeta ho hlokahala ke ile ka rwala matsoho hloohong, ka lla sa mmokotsane kaha ke ne bona hantle hore jwale raka le shwetswe ke molebo. Ke ne ke ipona ke tlo fetoha sekatana, sekolo ke tla anela ho se supa feela ka monwana, leha ke ne ke se rata jwalo. Modimo ha o lahle motho.

Ke le leboha ho menahane hle batswadi ba ka, ha le ile la ntshehetsa, la nka boikarabelo ba thuto ya ka mahetleng a lona. Haufinyane ke se ke tla fumana mohatlanyana o motle ka mora lebitso la ka, Tieho Mafothola, B.A! Tsohle tsena ke di fihlelletse ka baka la lona.

Nke ke ka lebala sena seo le nketseditseng sona bophelong ba ka bohle. Ke a le tshepisa hore ke tla le sebeletsa. Eka Ramasedi a ka mpolokela lona hore le tle le fumane molemo wa boitelo ba lona bophelong ba ka.

Le ka moso hle, Bataung.

Ke nna ngwana wa lona

Tieho

ELA HLOKO: Mangolo a mofuta o tjena a ka ngolwa hape e le a semmuso, mohlala, o ka leboha lebenkele/ mokgatlo/khampani e o thusitseng, o ngola ka tsela ya semmuso; dinaha di ka ngollana mangolo a teboho, a kopo ya thuso, a kutlwelobohloko, jj.; mekgatlo ya kemedi ya setjhaba kapa ya baithuti le e meng e a ngollana mabapi le ditaba tse fapaneng, jj. Ngollano ena yohle e ka ba ka tsela ya lengolo la setlwaedi kapa ya semmuso. Ditabeng tse latelang re tla lekola tsela eo re ngolang lengolo la semmuso ka yona.

*Hlokomela hape hore boleleleng bo balletsweng ditema tsa karolo ena,**ho balwa dikahare feela,** e seng matshwao a mang a sebopeho.*

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4.1.2 Lengolo la semmuso (leo e seng la setlwaedi/ setswalle)

Re fumana mefutafuta ya mangolo ana. Ke mangolo a ngollwang mesebetsing, mebusong, mafapheng le mekgatlong ka ho fapafapana ha yona, ho boradikgwebo le boramabenkele, mangolo a yang dikoranteng le dimakasineng, jwalojwalo. Lena lengolo le hlile le tla ka mefutanyana e mengatanyana e batsi. Mangolong ana kaofela, re ka hlalosa dintlha tsa sebopeho ka tsela e latelang:

Sebopeho

- Diaterese di pedi. *Aterese ya mongodi* wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba ka letsohong le letona, e nto latelwa ke *letsatsi, kgwedi le selemo,* feela jwalo ka lengolo la setlwaedi.
- Ka mora aterese ho tlolwa mola ho ngolwe **mohla.**
- *Aterese ya ya ngollwang* (moamohedi) e ngolwa ka letsohong le letshehadi. Aterese ya moamohedi e qalwa ka maemo a tshebetso a ya ngollwang, ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo.
- Tlasa aterese ho ngolwe *tumediso* (monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana).
- Ka mora tumediso ho tlolwa mola, ebe ho ngolwa **mola wa sehlooho**, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, mme o sehelwe mola ebang o ngotswe ka ditlhaku tse nyenyane. Ha o ngotse sehlooho ka tlhaku tse kgolo ka mongolo o motenya, ha o hloke ho sehela sehlooho mola.
- Tlasa tumediso ho ngolwa *mola wa sehlooho* – o totobatsang sepheo sa lengolo leo.
- Ka mora mola wa sehlooho ho ngolwa *seratswana sa selelekela* (sa pele) seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Ho feta mona seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang mahlakore a fapaneng a taba eo ho buuwang ka yona. Ho siuwe mola dipakeng tsa diratswana.
- Qetelo le yona ke ya puo ya semmuso, mme e ka ngolwa e le '*Ka botshepehi*', '*Ka boikokobetso*', jj.
- Ya ngolang lengolo o lokela ho ngola lebitso la hae ka botlalo ka mora qetelo, ebe o a *saena* ka mora lebitso ka botlalo.

Dikahare

Dikahare tsa lengolo la semmuso ke tse batsi, tse fapafapaneng hobane merero ya ho ngola e fapafapane e le ka nnete. E ka ba mangolo a semmuso a ho kopa mosebetsi, ho kopa ho hong, mohlala, thuso ya ditjhelete, a ho tletleba, lengolo le bontshang kutlwelobohloko, la teboho, la memo, le lakaletsang mahlohonolo, jwalojwalo, ka bobatsi ba wona. Moithuti o bontsha sena ka ho ela hloko kgetho ya mantswe le sehalo.

4.1.2.1 Lengolo la thoholetso

Sheba mohlala o latelang wa lengolo la semmuso.

Lena ke lengolo la thoholetso, moo naha e thoholetsang naha e nngwe ka baka la botle boo e bo entseng.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Lefapha la Ditaba tsa Matjhaba

Puso ya Naha ya Afrika Borwa

PRETORIA

0001

30 Motsheanong 2018

Motsamaisi-moholo
Merero ya Ditaba tsa Selehae
Puso ya Naha ya Zimbambwe
ZIMBABWE
4500

Mabapi le:Thoholetso

Re le naha ya boahisane ya Afrika Borwa re rata ho le ngolla tjena ho le thoholetsa ka katleho eo le seng le bile le yona mabapi le ho fedisa dikgohlano ka hara naha le ho theha mmuso wa kopanelo. Re ntse re re feela, pele-a-pele, ditlatse!

Re thabetse ho bona kamoo batho ba ntseng ba fokotseha ho bolawa kateng, le ho bona kamoo le ntseng le atleha ho bopa kgotso le kutlwano setjhabeng. Kajeno le tswelletse ho theha mmuso wa kopanelo wa mahlakore ohle a neng a lwantshana; le nnetefaditse taba ya hore "kgotso ke kgaitsedi", mme "o ka nketsang ha e ahe motse, motse ho ahwa wa morapedi".

Tsebang hore re le naha e ahisaneng le lona, re motlotlo haholo ka lona. Re bile re intsha sehlabelo hore, ha eba ho na le thuso efe feela eo re ka nehelanang ka yona, re ke ke ra qeaqea ho etsa jwalo! Kgolo ya moruo pakeng tsa dinaha tsena tsa rona e tla unela batjha ba rona molemo. Ka tshebedisano re tla kgona ho e hlanaka. Tswelang pele ka taba tse kgahlisang!

Ke rona

Afrika Borwa

_____ (Saena mona)

B.J. Ramolelle

(Mongodikakaretso)

Itekole:

Na lengolo lee le ka ngolwa hape ka tsela e seng ya semmuso? Phapano e tla ba efe?

4.1.2.2 Lengolo la kgwebo

Mohlala o mong wa lengolo la semmuso ke **lengolo la kgwebo**. Ho lona taba di a itlhalosa – di amana le kgwebo, le ditshebetso tsa ditjhelete. Ho lona o ka ngola o otara dibuka, diaparo, kapa thepa efe kapa efe. O ka ngola hape wa tletleba ka thepa eo o e fumaneng, wa kopa tshwarelo ka ho ba morao ka ditefello tsa hao tsa mokitlane, jwalojwalo.

Ka **sebopeho**, lengolo la kgwebo le tshwana feela jwalo ka la semmuso le hlalositsweng ka hodimo. Lona le mpa le fapana feela ka mookotaba, hoba ditaba tsa lona ke tsa kgwebo.

Ikgopotse matshwao a sebopeho a lengolo la semmuso le hlalositsweng diratswaneng tse ka hodimo.

Mohlala wa lengolo la kgwebo

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

27 Matla Street

Bohlokong

Bethlehem

9506

30 Mmesa 2018

Motsamaisi

Lefapha la Mekitlane

Woolworths Ltd

P. O. Box 20091

Johannesburg

9000

Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana

Lebaka la ho se lefe – Nomoro ya mokitlane 4601-444-2587

Ke o tsebisa mona hore ha ke a ka ka kgona ho lefa mokitlane wa ka kgweding ena. Ke bile le bothata ba ditjhelete, ka hona ka sitwa ho lefa.

Bothata ba ka bo ne bo ile ba tswalwa ke ketso tsa botlokotsebe; ke utsweditswe karete ya ka motjhining wa ATM moo ke neng ke hula tjhelete teng. E ne e le ka Moqebelo wa la 18 kgweding ena ha sena se ntlhahela. Ka Mantaha wa la 20 ha ke fihla bankeng ke fumane tjheleteya ka e hutswe kaofela. Ha jwale mapolesa a fuputsa taba ena.

Ke se ke kentse kopo ya kadimo ya tjhelete bankeng ka maikemisetso a ho tla lefa mokitlane wa ka wa kgwedi.

Banka e tshepisitse ho mpha tjhelete ka mora matsatsi a tsheletseng a tshebetso. Ke tshepisa ho lefella kgwedi tsena bobedi mafelong a kgwedi ena ya Motsheanong.

Ke tshepisa ho tla lefa hang ha banka e nkenyetsa tjhelete. Nka thaba haholo ha le ka nkutlwela la nkinela matsoho metsing mme lebitso la ka la se ke la senyeha.

Ke tshepa hore ditokisetso tsena di tla o kgotsofatsa.

Ke nna ka botshepehi

_____ (Saena mona)

Unathi Ntjoboko (Mof.)

4.1.2.3 Lengolo le yang ho mohlophisi wa koranta kapa wa makasine

Lena ke lengolo la semmuso le yang ho mohlophisi wa koranta kapa makasine leo ho lona o hlahisang maikutlo a hao mabapi le taba e itseng, mohlomong e ntseng e o kgathatsa. Mona o hlahisa taba ya hao ka mantswe a matla haholo, e le ha o habile ho susumetsa babadi ho dumellana le wena ka taba eo.

Hopola tse latelang ha o ngola lengolo la mofuta ona:

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

- Aterese ya mongodi le ya ya ngollwang di ngolwa feela jwalo ka lengolong la semmuso.
- Tumediso e ngolwe feela e le '*Monghadi/ Mofumahadi/ Mofumahatsana*'. "…*ya ratehang*" e se ngolwe".
- Ka mora tumediso ho tlolwa mola, ebe ho ngolwa **mola wa sehlooho**, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, mme o sehelwe mola ebang o ngotswe ka ditlhaku tse nyenyane. Ha o ngotse sehlooho ka tlhaku tse kgolo ka mangolo o motenya, ha o hloke ho sehela sehlooho mola.
- Qetelong mongodi a ka nna a sebedisa *lebitso la boikgakanyo*; (M*ohlala*, **Ya kgathatsehileng**). Empa o tlamehile ho fana ka lebitso la hae la nnete le aterese ya hae bakeng sa tshireletso ya bohlophisi ba koranta/ makasine.
- Lebitso la mongodi le ka hlaha hodimo atereseng ya mongodi, kapa la ba ka tlasa lebitso la boikgakanyo, tlase qetellong ya lengolo.

Dikahare

- Ditaba di qalwe ka polelo e fupereng mohopolo o akaretsang ditaba tseo ho ngolwang ka tsona; e akaretse molaetsa wa seo ho ngolwang ka sona.
- Mmele o botjwe ka diratswana tse mmalwa feela jwalo ka ha ho ngolwa moqoqo, mme di hlahise mehopolo ka tsela e hlakileng.
- Ditaba tsa ya ngolang di tshehetswe ka dintlha tsa nnete.
- Puo ho sebediswe e *susumetsang* ka sepheo sa ho matlafatsa *ntlhakemo* ya ya ngolang; mabotsi le phetapheto di ka sebediswa bakeng sa ho *toboketsa*. Sehalo e be se bontshang hore ya ngolang o kgathatsehile. Puo e hlohlontshang ditsebe ha e amohelehe.
- Pheletso e be e akaretsang kgang (ntlhakemo) ya ya ngolang.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Mofhd. N. Keletile

P.O. Box 3254

SHARPEVILLE

1933

29 Pherekgong 2018

Mohlophisi

Daily Sun

P.O. Box 345

JOHANNESBURG

2009

Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana

Kgera – lefu la letlobo le letjha

Boitshwaro ba batjha ba kajeno ke bo utlwisang bohloko e le ka nnete. Ke hampe haholo ho bona letlobo le letjha, sona setjhaba sa ka moso se ipolaya se iqeta ka boomo tjena. Ka nnete ha ke bone hore re tla ba le bokamoso ha re ka nna ra phehella ho tsamaya ka tsela e tjena.

Tjhatjha ena e ntjha e iphelela matlong a thitelo. Hore na ha tlhokeho ya mesebetsi e jele setsi tjee, bona tjhelete ya mothamahane wa tsatsi le leng le le leng ba e nka kae, ke potso eo ke labalabelang ho fumana karabo ya yona. Ke hona mona moo mafelong a mang le a mang a beke ho tswang ditopo tsa batjha ba kgutsufaleditsweng ditshiu tsa bona tsa ho phela ka baka la kgera.

Hona moo ke moo ho hlahang boMohlouwa le boSempatleng, bana ba ke keng ba hlola ba tsebile mofuthu wa malapa a phetseng hantle, a nang le batswadi ka bobedi. Ke mona moo o fumanang di-ATM-ng mela e le metelelehadi, ho ilo hulwa tjheletana e mona eo ho thweng ke ya letheka, e fellang feela ka nkong! Ho tloha mona, motho wa teng o se o tla mo fumana kwana mebileng e meholo, a ipapatsa, a hweba ka mmele wa hae ka teko ya ho fumana lethonyana feela le tla eketsa ho fumana sengwathwana le ho ho hodisa ngwana.

Oweele, hle! ho lekane. Setjhaba, ha re ke re kopaneng ho bona hore tsietsi ena re ka e phema jwang. Ha re seke ra emela e marothodi a maholo. Setjhaba ke sena se matha lepatlapatla ho ya timelong!

Wa tsena

"Ya Kgathatsehileng ka nnete" (Nthateleng Keletile)

Itekole: Na lengolo lena o ka le ngola hape ka mokgwa wa lengolo leo e seng la semmuso? Jwang? Ako ikgopotse. Na le tla fapana jwang ha le ngolwa ka tsela eo e seng ya semmuso?

Mohlala ona ke wa lengolo le yang makasineng. Mongodi enwa o ile a ngolla makasine ya *Bona* (Phupu 2008), mme **lengolo la hae la hapa moputso wa R100.00.**

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Motts P.K. Mohapi
29 Aurora Avenue

Bedworth Park

1940

10 Motsheanong 2018

Mohlophisi

Makasine wa 'BONA'

P.O. Box 32083

Mobeni

4060

Monghadi/ Mofumahadi/Mofumahatsana

Keletso e molemo …

Ke ngola lengolo lena e le ha ke rata ho kgothalletsa batjha ba kajeno ho rata thuto le ho iphumanela mangolo a thuto sebaka se sa le teng, le nako e sa ba dumella. Sesotho se re "Ngwana mahana a jwetswa o bonwa ka dikgapha".

Bana ba ka, thuto ha e tsofallwe, mme thuto ke senotlolo se bulang mamati wohle. Nna ke ile ka hloka monyetla wa ho ya sekolong, kaha batswadi ba ka ba ne ba sa ruteha, ba sa sebetse mme ba se na tjhelete ya ho nkisa sekolong. Yaba ke a ithuta boholong ba ka.

Ke sa tswa pasa mophato wa 12 hona jwale ke le dilemo tse 53. Ke motlotlo haholo ka seo. Lona le lehlohonolo haholo hoba menyetla ya ho ithuta e mengata kajeno. Folofelang leraha, metsi a psha le a bona. Ke le jwetse, ha ho moo o ka yang teng ntle le thuto. Le a tseba hore kajeno ha o batla mosebetsi ho batlwa ho thweng ke "CV". O tla e nka kae ha o se na thuto?

Nkang keletso ke eo he! thaka tsa ka, le se tshohele leomeng jwalo ka nna.

Kgotso

_____ (Saena mona)

P.K. Mohapi (Mofts)

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4.2 LENANETSAMAISO LE METSOTSO YA KOPANO

Tshebedisanommoho le ntshetsopele pakeng tsa batho mehleng ena e phethwa ka mekgatlo e fapafapaneng. E ka ba mekgatlo ya bodulo, ya kereke, ya matitjhere, ya baithuti, ya boithabiso le e meng e mengatangata. Hangata mekgatlo ena e na le Komiti e ka sehloohong e tsamaisang tshebetso ya mokgatlo, e leng Komiti ya tsamaiso/phethahatso. Komiti e ba le lenaneo la dikopano kapa phutheho ya maloko ho tla tshohla ditaba tse itseng.

Kopanong ya mofuta o tjena ho ba le moralo o laolang tsamaiso ya kopano, o bitswang *Lenanetsamaiso*. Tlaleho ya ditaba tsa phutheho/kopano yona e bitswa *Metsotso,* mme e lokela ho tsamaelana ka dintlha le Lenanetsamaiso.

Lenanetsamaiso

Lenanetsamaiso ke moralo le tlhophiso ya ditaba tse tla tshohlwa kopanong ya mokgatlo. Hangata Lenanetsamaiso le tsamaya le tsebiso ya mohla kopano e tla tshwarwa. Sebopeho sa Lenanetsamaiso la dikopano hangata se a tshwana, mme le ka ngolwa ka mokgwa ona o latelang:

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Lenanetsamaiso le metsotso ya kopano ya Lekgotlakemedi la Baithuti (RCL), e neng e tshwaretswe ka phaposing ya borutelo ya Kereiti ya 11A sekolong se phahameng sa

Thuto-Bokamoso, mohla la 29 Motsheanong 2010 ka hora ya bobedi motsheare wa mantsiboya.

LENANETSAMAISO

1. Pulo ya kopano le kamohelo
2. Ba teng le ba siyo
3. Metsotso ya kopano e fetileng
4. Tse tswang metsotsong
5. Ditaba tse ntjha tsa letsatsi leo

5.1 Tokisetso ya leeto la Qwaqwa

5.2 Kopo ya thuso ya ditjhelete

6. Tse ka kenyelletswang
7. Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang
8. Ho kwala

M.M. Mashandu (Mongodi)

263 Matsatsela Street

SHARPEVILLE

29 Motsheanong 2010

Metsotso ya kopano

Pulo le kamohelo

Modulasetulo, Lefa Tshabalala o ile a bula kopano semolao. O ile a amohela maloko a teng ka mantswe a mofuthu, mme a bolela ha re tla ba le kopano e ntle, jwalo ka mehleng.

Ba teng le ba siyo

Modulasetulo o ile a laela hore ho tsamaiswe pampiri ya ngodiso ya ba teng a boela a kopa mongodi ho nka mabitso a ba siyo eleng Kedibone Molefe, Mmabotle Morwa, Thabiso Letsoho, Tini Mofubetswana. Kgama Letsie, Tsietsi Diepollo le Mabotswa Maleshano mme ho ile ha tsamaiswa pampiri ya ngodiso ya ba teng.

Metsotso ya kopano e fetileng

Moleboheng Mashudu o ile a bala metsotso ya kopano e fetileng; metsotso ya amohelwa mme modulasetulo a e saena.

Ditaba tse tswang metsotsong

4.3 Diatikele le Dikholomo tsa dikoranta le dimakasine

4.3.1 Atikele e yang koranteng

Mofuta ona wa atikele o batla o fapana le boholo ba mefuta e meng e latelang sebopeho sa selelekela, mmele le qetelo. E bonwa haholo ka tse latelang:

- e ba le *sehlooho* se matla se bileng se hohelang mahlo a mmadi, mme se fupereng mohopolo wa sehlooho wa atikele.
- lebitso la moqolotsi wa ditaba mmoho le sebaka moo atikele e ngolletsweng teng hangata di hlahiswa ka mongolo o

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

motenya, ka ditlhaku tse kgolo, ka hodimo ho seratswana sa pele.

- hangata atikele ya koranta e *arolwa ka dikholomo* tse bopilweng ka *diratswana* tse kgutshwane, tse bopilweng ka dipolelo tse ka bang tharo.
- ho ka *siuwa mola* dipakeng tsa diratswana kapa ha qalwa seratswana se setjha harenyana feela.
- ditaba di hlahiswa ka sebopeho sa phiramidi e shebisitsweng tlase; ho hlahiswa ditaba le tlhahisoleseding e bohlokwahlokwa, ho theoha jwalo ho isa ho e seng bohlokwa hakaalo.
- seratswana se lelekelang ke ditaba tsa atikele tse kgutsufaditsweng; se tsebisa mmadi dintlha tsa bohlokwa, tse kang ho etsahala ***eng***, ke ***mang***, ***hokae***, ***neng***, ***hobaneng*** le hore tsohle di tla latela ***jwang***.
- e be jwale ntlha kapa mohopolo ka mong o hlahiswa seratswaneng sa ona.
- sehalo se hlahela eka ha se na tshekamelo ya letho le ho se hlahise maikutlo a mongodi, leha e le ntho e tsebahalang hore ha ho na tema e ka hlokang tshekamelo. Ha ho le jwalo mmadi o lokela ho ribolla tlasa majwe ho ka bona tshekamelo. Se lokelang ho behwa pepeneng ke ***dintlha***, e seng maikutlo.
- diatikele di ngolwa ho hlaha lehlakoreng la ***mmuuwa*** (*yena* kapa *bona*, *yona*, *tsona*, jj.); Maemedi a mmui (*ke* kapa *nna*, *rona*) ha a sebediswe ho hang.
- tshebediso ya mabitso a batho e eketsa bonnete ba ditaba tseo ho ngolwang ka tsona.

moo batho ba qotswang kapa moo ba nehelanang ka bopaki teng, ho sebediswe *puo ya mmui* le matshwao a di-a-bulwa-di-a-kwalwa. Sena se eketsa thahasello le toboketso ya dintlha/ditaba tseo ho buuwang ka tsona. Hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgathe lejwale le lefetile.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Kopo ya thuso ya ditjhelete

Ka kopo ya thuso ya ditjhelete, modulasetulo o boletse hore lebenkele la Tau Bassar ke lona feela le dumetseng hore le tla thusa ka tjhelete e kopilweng. Lekgotla le tla lokela ho sekaseka tsela eo tjhelete e tla eketswa ka yona.

Tse ka kenyelletswang

Ha ho a ka ha eba le ditaba tse ding tse ka thoko.

Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang

Kopano e hlahlamang e tla ba mohla la 28 Loetse 2018, ka hora ya boraro motsheare wa mantsiboya.

Ho kwala

Modulasetulo o ile a leboha ditho ho ba teng kopanong, a etsa thapelo mme kopano ya kwalwa ka hora ya bone.

Modulasetulo ……Mohla la: ……

Mongodi: ……Mohla la: ……

BAQOLOTSI BA DITABA BA JESETSWA KGWEBELENG *Baqolotsi ba bangata Afrika mona ba sebetsa tlasa maemo a boima.* DOMINIC CHIMHAVI Le hoja lefatshe kajeno le keteka Letsatsi la Tokoloho ya Boqolotsi ba ditaba, baqolotsi ba ditaba ba mona Afrika ha ba na lebaka la ho keteka letsatsi lena le bohlokwahlokwa hakaana. Ba a tlatlatjwa, ba tujwe, ba sotlwe ka sehloho, ba tshwarwe le ho bolawa moo ba reng ba etsa mosebetsi wa bona.	Le hoja setshwantsho se shebahala se le setle karolong tse kang tsa Afrika e Borwa le e Leboya, basebeletsi ba ditaba ba dikarolong tse Afrika Bohareng le Bophirima ba ntse ba hlekefetswa ho ya pele. Ha o fihla dinaheng tse kang Sudan, Gambia, Senegal Somalia, Eretria le dinaheng tse ka Afrika Bophirima o fumana mehau feela. Empa ha ho hobe hakaalo, ho ya ka modulasetulo wa Mokgatlo wa Bahlophisi ba Afrika, Mathata Tsedu. "Ee, dinaheng tse ding maemo a mpefala empa ho na le tse ding tseo ho tsona maemo a ntseng a ntlafala" ho realo Tsedu.	O bonahala a tshwenngwa ke maemo a ntseng a hlahella dinaheng tse kang Sudan, Somalia, Eritria, Gambia le Senegal, hobane melao ya boqolotsi ba ditaba ya tsona e ntse e tiiswa tlasa taolo ya boqolotsi ba ditaba bo matla. Ngwahola ka la 17 Pudungwana ho tshwerwe baqolotsi ba ditaba ba 70 Khartoum ha ba ne ba ipelaetsa mabapi le melawana eo ya kgatello. [*E fetoletswe ho tswa ho City Press ya la 3 Motsheanong* *2009*]

Ikwetlise: O ka ikwetlisa ka ho ngola atikele e yang dikoranteng kapa dimakasineng ka se seng sa ditaba tse boletsweng ho 'dikahare' tse hlalositsweng ka hodimo, kapa taba eo o iqapetseng yona.

Mohlala, re sa tswa dikgethong ho kgetha mmuso o motjha. Ngolla koranta kapa makasine wa motse wa heno mme o hlahise maikutlo a hao ka dikgetho tsena.

4.3.2 Diatikele tsa dimakasine

Tsena ke mofuta wa dikgokahano o yang dimakasineng. E ka ba atikele e mabapi le taba e itseng e amang setjhaba kapa phedisano, kapa ya lebiswa kholomong e itseng ya phatlalatso, (mohlala, tsa baratani, tsa dipapadi, tsa bophelo bo botle), jj. Kaofela ha tsona ditema tsena di ngolwa ka *sepheo* sa:

- ho hlahisa maikutlo a mongodi mabapi le taba e itseng, kapa

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

- ho behela babadi ka ditaba tsa bohlokwa bodulong, setjhaseng, kapa
- ho botsisisa le ho batla tlhakisetso ka ntho e itseng, kapa
- ho nehelana ka tsebo kapa lesedi le itseng, kapa
- ho tletleba mabapi le ntho e itseng, kapa
- ho araba lengolo le neng le hlahisitswe ke e mong koranteng kapa makasineng.

Hlokomela hore hangata ho bontshwa feela *atikele* le ditaba, e le hore mohlahisi o na le mabitso, tshaeno ya mongodi le aterese, empa feela a sa di hlahisa phatlalatsong, mohlomong ka kopo ya mongodi kapa lebaka le itseng la bosireletsi. Ka nako e nngwe a hlahise feela lebitso la boikgakanyo. Sheba mohlala o latelang:

Matshwao a sebopeho

- E ngolwe ka bokgabane le bokgeleke; ho be le sehlooho se sekgutshwane, se be matla mme se kgahle mahlo le ho tsosa tjantjello;
- Tema ya atikele e arolwa ka *dikholomo* ho etsa hore e balehe habobebe. Ditaba di hlahiswa ka sebopeho sa diratswana, tseo hangata di nang le selelekela, kgolo (mmele) le qetelo;
- Diratswana e be tse kgutshwane, ka puo e balehang habonolo;
- E tobe taba, e bue le mmadi ka ho otloloha, mme e ame maikutlo a mmadi;
- Hlahisa mabitso a batho, dibaka, dinako kapa tlhahisoleseding efe feela e amang atikele;
- Mongodi o lokela ho hlahiswa ka mehla;
- Sehlooho, sehalo le setaele di itshetleha mofuteng wa atikele, bothong ba ngolang mmoho le baamohedi ba ditaba.

Mohlala wa atikele:

BOKGONI BO EKETSEHILENG Ka KT Lempetje Ka ho sebedisana mmoho le diprovinse le bomasepala Lefapha la Phano ya Matlo ke lona le ahang matlo a mangatangata naheng ena. Matlo a fetang 200 000 a ajwa selemo le selemo. Ho ya ka phatlalatso e entsweng ke ba Phano ya Matlo le Moruo Afrika Borwa (*Housing and and the* *Economy of South Afrika*) dikhampane tsa poraevete di ahile matlo a 20 000 ka selemo sa 2005. ha mmuso ona o ahile a matlo a 40 000 ka sona selemo seo.	Matlo a 200 000 a lekanyetswa tjhelete e ka bang dibilione tse R4, 5 ka selemo. Hona ke boikitlaetso bo boholo lehlakoreng la mmuso, mme hona ho matlafatsa batho le moruo wa naha ena. Ha ho eketswa hape ho faneng ka matlo a tjhelete e tlase, kgwebo ya ho aha e entse hore ho be le mesebetsi ya ho aha e 15 000. Mesebetsi e meng hape e 14 000 e ba teng ha ho ntse ho betlwa thepa ya ho aha. Mmuso o matlafaditse batho ba bomme ka ho etsa hore bomme ba nehwe 10% tsa	ditekanyetso tsa matlo tsa diprovinse ho diprojeke tse etelletsweng pele ka basadi ba dikonteraka. Ha esale ho tloha ka selemo sa 2000, diprojeke tse 290 ho tse 2 573 di ile tsa abelwa batho ba bomme.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4.3.3 DIKHOLOMO TSA DIKORANTA LE DIMAGAZINE

Kholomo ya Dikoranta

Kholomo ya koranta ke karolwana koranteng kapa makasineng eo mongodi e mong ya itseng a e sebedisang ka dinako tsohle ho ngola diketsahalo tse fapaneng ho yona.

Ithuse ka dintlha tse latelang bongoding bona

- Ngola ka ditaba tse kgahlisang, tse tla hohela babadi;
- Sebedisa puo e bonolo eo babadi ba tla e utlwisisang ha bonolo;
- Sehlooho sa hao se hohele;
- Kopa babadi ho romela ditlhahiso kapa diphehiso tsa bona;
- Hlahisa le aterese ya hao ya inthanete moo babadi ba ka romelang diphehiso tsa bona ka bongatangata, ho buisanwe haholo kholomong ya hao;
- O ka nna wa hlahisa setshwantsho sa hao, jwalo ka ha o le monga kholomo eo.

Leqephe la Fred Khumalo Ka nnqe nngwe ho SISIMOSA MAIKUTLO., ka ho e nngwe e ka **MOTLAE** ***SETSO SA SEAFORIKA?*** ***E seng sebakeng sa ka*** *Ke nako ya hore re lekole botjha meetlo le ditlwaelo tsa rona.* Nyerere Rutahiro o ne a ja dijo tsa mantsibuya ka ntle tlong ya hae ha sehlopha sa banna ba Tanzania se mo wela hodimo se mo rema ka dilepe. BBC e beha hore banna bana ba ne ba hoeletsa ba re "re batla maoto a hao". Ba mo remile ho fihlela a shwa, ba be ba nyamela ka ditho tse ding tsa hae, tseo ba di nkileng ho yena. Sena se etsahetse ngwahola ka Phupu, empa ditaba tsa ho bolawa ha maswefe, ba bolaelwa ditho tsa	mmele ya bona di ntse di buuwa dikarolong tse ngata tsa Botjhabela ba Afrika. Ka baka la sena, bongata ba batho bo balehela moo ho bolokehileng teng metseditoropong. Bana ba babedi ba mafahla le bona ba letswalong la ho tsongwa le ho bolawa ba bolaelwa ditho tsa mmele ya bona. Kgalekgale, dikarolong tse ngata tsa Afrika, ho tloha Nigeria kwana Bophirima ba Afrika ho fihla Zimbabwe, e ne e le bomadimabe ho beleha mafahla. Ka baka la sena mafahla a ne a bolawa mme ditopo tsa bona di lahlelwa harehare merung kwana. (Sunday Times 11 Mphalane 2009) Tsa hao ka kholomo ya hae? Romela diphehiso ka kholomo ena ho:khumalo@sundaytimes.co.za. Bala karolo ya Fred ho: http://blogs.thetimes.co.za/khumalo/

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4.3.4 TSA BOHLOPHISI (EDITORIALS)

Ke karolwana ya makasine kapa ya koranta e ngolwang ke Mohlophisi wa koranta kapa wa makasine ono. Mona Mohlophisi o nehelana ka tjhebokakaretso ya makasine le diatikele tse hlahellang ho wona, kapa a be le molaetsa oo a batlang ho o fetisetsa ho babadi.

Dintlha tsa bohlokwa

- Ditaba tsena tsa bohlophisi ba koranta kapa makasine di etswa ka ditaba tse etsahalang tsatsing leo kapa ka nako eo;
- Di ngolwa ke mohlophisi ka sebele sa hae kapa motho e mong eo mohlophisi a mo laetseng ho ngola 'tsa Bohlophisi'. (Kholomo ena e bitswa "kholomo e eteletseng pele").
- Makasineng e bua ka diatikele tsa makasine oo le ka bangodi bang ba jereng boikarabelo ba diatikele.
- Kholomo ena e bontsha ntlhakemo ya mohlophisi. Hangata ha a nke lehlakore, o mpa feela a supa diphapano tse itseng, ho sirela ho itseng kapa ho ata ha mathata ao re tobaneng le wona mme ho se na motho ya etsang letho ka wona.
- Ka nako e nngwe lengolo lena la bohlophisi le ema le tiile hodima ntlha e itseng e bontshang ho hloka botshepehi kapa toka, kapa le sekeseke ketapele ya mmuso kapa ya naha e itseng.

Mohlala wa lengolo la Mohlophisi wa makasine wa *True Love*

Lengolo le tswang ho **Mohlophisi** Joweee! kamoo nako e fofang kateng! Setsebi se seng se ne se nepile ha se re "Pheletso ya selemo ha se qetelo, ha se qalo, empa e le kgatelopele ya nako le ho fumana bohlale bohle boore itemohelang bona Letsatsi ka leng. Ha ho nnete e fetang eno. Selemo sa 2009 se fihla pheletsong re sa se bona. E bile selemo sa mosebetsi o moholo, o matla mme o monate haholo. Re thabiswa haholo ke hore re ile ra sebetsa ka bokgabane bo boholo ho le tlisetsa makasine wa maemo a hodimo o fupereng ditaba tsa bohlokwa setjhabeng, o tletseng le diatikele tse ngata tsa boithabiso.	Sehla ke sena re kena ho sona, majakane a se bitsa *'Festive season',* hobane di ngata tsa boithabiso tse etsahalang sehleng sena. Ka hoo, ke motlotlo haholo ho le tsebisa hore le tla thabela makasine wa kgweding ena ka baka la masutsa ao le tla a fumana ho wona! Palekgolong ya rona e mofuthu e leqepheng la 46, moo Nhlanhla Hciza a buisanang le moqholotsi wa rona Mapula Nkosi ka bohlokwahadi ba letsatsi la Keresemese ho yena le ba lelapa la hae. O re tsebisa hape le ka ditaba tseo re di lapetseng tsa alebamo ya hae e nthantjha moo a binang a le mong. Homme Keresemese e ne e tla ba eng ntle le dijo tse monatenate, didutlisa mathe? Leqepheng la 152 sebapadi sa kalaneng Mampho Brescia o re senolela lethathama la dijo tsa motsheare mme o bontsha kamoo o ka thabisang baeti ba hao kateng ka masutsa.	Hore o tle o shejwe ke bohle o sa kena feela meketjaneng eo o e memetsweng, tlodisa mahlo ho mohlophisi wa tsa botle, Ayanda Bikitsha ka leqepheng la 72. Re sa le hona moo meketjaneng, Mandy Collins o re hlaba malotsana ka tsela eo o ka hlophisetsang le ho tshwara meketjhana e thabisang 'diponkoponko' (ba banyenyane) o sa kene ditjeong tse tla o kgwehlisa mangole; fumana tsena tsohle leqepheng la 156. Hela Mosotho o re kgomo ha e nye bolokwe kaofela. Iphumanele khopi ya hao o tle o fumane manti! Hopola hore pela e ne e hloke mohatla ka ho romelletsa! Nna mmoho le moifo wa True Love o itelletseng ho le sebeletsa ka botshepehi, re lakaletsa babadi ba rona ba kgabane Keresemese e monate. Ha Mmopi a le tshele ka diphororo tsa mahlohonolo, mme A le boloke! Dorah

4.4 TOKOMANE YA BOITSEBISO LE LENGOLO LE FELEHETSANG

Ena ke tokomane eo ho yona o itlhalosang, o nehelanang ka tlhahisoleseding ka wena. Ntle le dint;lha tsa boitsebiso tsa motho, e bontsha mangolo ao o a fihlelletseng thutong, dikgau tseo o di fumanang, moo o sebeditseng teng, boitemohelo ba hao mesebetsing, tseo o thabelang ho di etsa, mmoho le ba ka o pakang.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Tokomane ena e lokela ho ngolwa ka bokgeleke hore o tle o kgone ho fumana sekgeo seo o ingodisetsang sona. Hopola tsena ha o rala tokomane ena:

- Dintlha tsa hao tsa boitsebisop e be tse felletseng;
- Hlahisa ditaba tsa nnete ka tsela e hlakileng. O se ke wa ipha mebala eo o se nang yona;
- Ha eba o etsa kopo ya mosebetsi, ngola dintlha tse tsamaelanang le tse batlilweng phatlalatsong ya sekgeo seo sa mosebetsi. Kahoo, o tla lokela ho fetofetola tokomane ena ho latela ditlhoko tsa sekgeo seo.

Mohlala wa tokomane ya Boitsebiso le Diphihlelo:

BOITSEBISO BA PHEELLO RANKUTU

Dintlha/ Tlhahisoleseding ka nna	
Mabitso a qalang	:Pheello Rankutu
Sefane	:Rankutu
Nomoro ya boitsebiso	:751029 0746 084
Letsatsi la tswalo	:29 Mphalane 1975
Bong	:Ke e motona
Aterese ya lapeng	:726 Molemela Street
Mohala (wa lapeng)	:Matatiele
(Sellathekeng)	:4730
Botjhaba	:(041) 346 5076
Boemo lenyalong	:071 486 9003
Boemo ba bophelo/ malwetse	:Mosotho
Puo ya lapeng	:Ha ke eso nyale
Dipuo tse ding	:Ke phetse hantle haholo
Lengolo la ho kganna	:Sesotho
Mangolo a Thuto	:English, Afrikaans (ke tseba ho di bua le ho di:ngola)
Sekolo sa ka sa ho qetela	:Isizulu, IsiXhosa (ke tseba ho di bua)
Sehlopha se hodimodimo seo ke se pasitseng	:Dikoloi tse nyenyane (khouto ya 08)
Dithuto tseo ke di pasitseng	:Esokwazi Secondary, Sebokeng
Mangolo a mang le dikgau	:Kereiti ya 12, ka 2008
Windows 2003 – Microsoft Word	:Sesotho Puo ya Lapeng; English Additional Language,
Business Economics Award	Maths Literacy, Life Orientation; Accounting; Business Studies
Boetapele	Economics
	:Lilungile Training Opportunities, 2004
Boithabiso le dithahasello	:Kgau ya sekolo bakeng sa mosebetsi o motle,2006
	:Lengolo la Ketapele ya baithuti sekolo (RCL), 2007
	:Lengolo la Ketapele ya batjha (Lutjha Youth Club),
	:Bolo ya maoto; Rugby; ho bala dibuka;
Dipaki	:Ho boha thelevishene
Mong. P.K. Kuthamela	:Mosuwehlooho, Khanya-Lesedi Secondary School
Nomoro ya mohala	:(016) 352 6590, Kapa 071 498 4567
Mong. K.L. Bambanani	:Motsamaisi, Sebokeng Community Services
Nomoro ya Mohala	:(016) 154 3355, kapa 073 673 2905

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

- Ha ho ngolwe matshwao a ho bala Boitsebisong, ntle feela moo ho hlokehang teng, mohlala. dikgutsofatsong, mananeng, jj.
- Hona e mpa feela e le mohlala wa sebopeho sa boitsebiso. Wena o ka rala tokomane ya boitsebiso le diphehlello ya hao, ho latela tlhahisoleseding ya hao le diphihlello tsa hao.

4.5 LENGOLO LE FELEHETSANG TOKOMANE YA BOITSEBISO

Re fumana mefutafuta ya mangolo ana. Ke mangolo a ngollwang mesebetsing, mebusong, mafapheng le mekgatlong ka ho fapafapana ha yona, ho boradikgwebo le boramabenkele, mangolo a yang dikoranteng le dimakasineng, jwalojwalo. Lena lengolo le hlile le tla ka mefutanyana e mengatanyana e batsi. Mangolong ana kaofela, re ka hlalosa dintlha tsa sebopeho ka tsela e latelang:

Sebopeho

- Diaterese di pedi. *Aterese ya mongodi* wa lengolo e ngolwa ho tloha mahareng a leqephe ho leba ka letsohong le letona, e nto latelwa ke *letsatsi, kgwedi le selemo,* feela jwalo ka lengolo la setlwaedi.
- Ka mora aterese ho tlolwa mola ho ngolwe **mohla.**
- *Aterese ya ya ngollwang* (moamohedi) e ngolwa ka letsohong le letshehadi. Aterese ya moamohedi e qalwa ka maemo a tshebetso a ya ngollwang, ebe ho latela aterese ya hae ka botlalo.
- Tlasa aterese ho ngolwe *tumediso* (monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana).
- Ka mora tumediso ho tlolwa mola, ebe ho ngolwa **mola wa sehlooho**, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, mme o sehelwe mola ebang o ngotswe ka ditlhaku tse nyenyane. Ha o ngotse sehlooho ka tlhaku tse kgolo ka mangolo o motenya, ha o hloke ho sehela sehlooho mola.
- Tlasa tumediso ho ngolwa *mola wa sehlooho* – o totobatsang sepheo sa lengolo leo.
- Ka mora mola wa sehlooho ho ngolwa *seratswana sa selelekela* (sa pele) seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Ho feta mona seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang mahlakore a fapaneng a taba eo ho buuwang ka yona. Ho siuwe mola dipakeng tsa diratswana.
- Qetelo le yona ke ya puo ya semmuso, mme e ka ngolwa e le '*Ka botshepehi', 'Ka boikokobetso',* jj.
- Ya ngolang lengolo o lokela ho ngola lebitso la hae ka botlalo ka mora qetelo, ebe o a *saena* ka mora lebitso ka botlalo.

DIKAHARE

Dikahare tsa mofuta ona wa lengolo di tlameha ho toba taba ka ho otloloha. Mongodi o tlameha ho ithekisa, a itlhalosa hore ke motho ya jwang, a hlahise diphihlelo tsa hae, semelo, maikemisetso, boikitlaetso, tshebedisano le batho ba bang le ho ikobela melao. Ditaba tsena tsohle o di hlahisa e le ho fana ka setshwantsho se setle sa motho ya loketseng mosebetsi a kekeng a lekangwa le ba bang. A ngola ka tsela e tla siya mohiri a se na boikgethelo.

Mohlala wa lengolo le felehetsang tokomane ya Boitsebiso

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

726 Molemela Street

Matatiele

4730

9 Phato 2018

Mookamedi

Nampak

P.O.Box 236

Benoni

1500

Mong/Mofts/Mof

KOPO YA MOSEBETSI

Kopo ena ya mosebetsi e susumeditswe ke phatlalatsoho hlaha lesedinyaneng la Daily Sun ya ladi28 Phupu 2018 e bontshang sekgeo se teng khamphaning ya lona.Sekgeo seo se totobatsa tlhokeho ya motho ya matjato, ya bileng ya nang le phihlelo entle ho tsa kgwebo.

Ke ka hoo ke bileng le tjantjello ya ho iketa ka ho etsa kopo ya mosebetsi ona.Ke morwetsana ya mafolofolo, ya bileng anang le bokgoni ba ho sebetsa tlasa maemo a kgatello le ho sebetsa ho feta tekanyetso ya mosebetsi oo ke tla beng ke o hiretswe. Ke nale bokgoni ba ho sebetsa ke le mong, ke boele ke ipabole ka makgabane a ho sebetsa le ba bang.Ke motho ya kgonang ho nka ditaelo le ho ikokobeletsa melao ya baokamedi.

Ke na le tshepo e kgolo ya hore nka beha khamphani ya lona boemong bo hodimo ka mokgwa wa ho fa khamphani lebitso le letle, ho fana ka sekgahla sa phaello le ho una matlotlo.

Nkaba motlotlo haholo ha kopo ya ka e ka wela matshohong a mofuthu a hao.

Ka boikokobetso

_____(Saena mona)

Pheello Rankutu

4.6 TSA BOPHELO BA MOFU NALANE YA BOPHELO BA MOFU

Ena ke tema eo ho yona ho ngolwang ditaba tse amanang le mofu.

ELA HLOKO

Mofu ha a ingolle tsa bophelo ba hae, o a ngollwa.

Mohlala: Mantswe a kang, 'Nna…ke hlahile ka la…'

Nehelano e hlahiswa ka motho wa boraro ka tshebediso ya leemedi …'O'

Downloaded from eduresourceza.com

Mohlala: 'Mofu o hlahile ka la...ka hlahela...'

Downloaded from eduresourceza.com

Matshwao a ikgethang a sebopeho sa tema ena

- Mofu ke mang, o tswalwa ke mang;
- Tlhaho ya hae: Sebaka moo a hlahetseng teng (Lebitso la sebaka eseng la sepetlele), letsatsi la tswalo le selemo.
- Tsa kgolo ya mofu: dithuto; mosebetsi; lenyalo.
- Tsa lefu la hae: letsatsi le mokgwa oo a hlokahetseng ka wona;
- Maballo: bao a ba siyang;
- Seboko sa mofu

Mohlala wa tsa bophelo ba mofu/nalane ya bophelo ba mofu

Tsa bophelo ba mofu: Tankiso Polao

Mofu Tankiso Polao ke ngwana wa matsibolo baneng ba bahlano ba ntate Phakisi Polao le mme Mosidi Polao. O ne a hlahele seterekeng sa Makeleketla, polasing e bitswang Sterkfontein ka la 12 Phato 1958.

Mofu o qadile dithuto tsa hae sekolong sa poraemari sa Mohaung hona polasing eo ya Sterkfontein. O ile a fetela sekolong se phahameng sa Senkepeng sa Mashayeng moo a ileng a phethela lengolo la materiki teng ka selemo sa 1977.

O qadile ho sebetsa khampaning ya *Dairy Belle* e Motse Thabong ka selemo sa 1978 e le mokganni wa dilori tse kgolo tse tsamaisang lebese ho tloha Motse Thabong ho phatlalla le Freisetata ena yohle. O sebeditse moo dilemo tse tharo.

Ka selemo sa 1981 a ya sebetsa Koporasie ho la Bloemfontein, e le yena mohlophisi ya ka sehloohong dihlahisweng tse romellwang ka ntle. O sebeditse mona ho fihlela lefu le mo kgaoletsa.

Mofu o ile a kena lenyalong le Disemelo Seohlolo mme ba hlohonolofatswa ka bana ba babedi e leng Thakgodi le Pulane.

O hlokahetse kotsing ya koloi ka la 14 Pherekgong 2009. O siya mofumahadi wa hae Disemelo, bana ba hae ba babedi le dikgaitsedi tse tharo.

Robala ka kgotso Mosia Motubatsi, motho wa mantsha thebe di omme!

Ela hloko: Lenanetsamaiso la lepato ha le hloke ho hlahiswa ha ho ngolwa tsa bophelo ba mofu bakeng sa tekanyetso.

4.7 PUISANO

Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e teng dipakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta. Ka tsohong le leng puisano ena e ka ba moqoqo feela o tlwaelehileng pakeng tsa batho e le ha ho tshohlwa taba e itseng, ha ka ho le leng e ka ba puisano e hlophiseditsweng morero o itseng, mohlala, inthaviu. Ka hlakoreng le leng hape e ka ba puisano e etswang ha ho ngolwa tema ya terama.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Ha ho ngolwa puisano ho hlokomelwe tse latelang:

- puisano e ngolwa ka mehla e le ho *puo ya mmui*, empa matshwao a *di-a-bulwa-di-a kwalwa* ("…") ha a sebediswe;
- lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la *kgutlopedi* (jk. *Moleboheng:*);
- tlhaloso ya tlatsetso (jwalo ka ho terama), e kang ditaelo tsa hore ho itseng ho etswa jwang kapa ho buuwa jwang, ho ngolwa ka masakaneng;
- polelo e nngwe le e nngwe e lokela ho ba *karabelo* ya polelo e sa tswa buuwa;
- sehalo le puo tse sebediswang di tla itshetleha kamanong ya dibui/ dibapadi tse pedi tse buisanang esita le ho sehlooho hammoho le puisano ka boyona;
- ho tlolwe mola dipakeng tsa sebui ka seng ho etsa hore mosebetsi o balehe habonolo esita le ho ba makgethe.

Ho na le mehlala e mengatangata ya sebopeho sa puisano eo o ka e fumanang bukeng efe kapa efe feela ya tsh-wantshiso kapa terama.

4.8 INTHAVIU E NGOLWANG

Inthaviu ke tsela e nngwe ya puisano. Re ka hlalosa inthaviu ka hore ke puisano e ikgethang pakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta moo ka sepheo se itseng. E mong (ba bang) o/ ba botsa dipotso mabapi le ntlha tse itseng, e mong a di arabe mme a fane ka tlhahisoleseding. Ka sebopeho se seng sa inthaviu, *sehlopha* sa babotsi se botsa *sehlopha* sa ba botswang dipotso.

Inthaviu e etswa ka dipheo tse fapaneng, e ka ba ho etsa diphuputso, ho lekola/ hlahloba (mohl. batla lengolo la ho ithuta ho kganna), ho batla mosebetsi, phahamiso mosebetsing, ho batla tlhahisoleseding (mohl, ka dinaledi) jj.

Ela hloko tse latelang ha o etsa inthaviu:

- Dipotso di hlophiswe ka bokgeleke, di hlake e le ho bitsa dikarabo tse tla nehelana ka tlhahisoleseding ka botlalo;
- jwalo ka ha re entse puisanong e ngolwang, lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la *kgutlopedi* (jk. *Teboho:*);
- selelekeleng mmotsi o nehelana ka tlhahisoleseding e amanang le sepheo sa puisano.
- mmeleng mmotsi o botsa mmotsuwa dipotso tse itshetlehileng sehloohong se itseng mme mmotsuwa o araba dipotso tsena.
- Dipotso di ka nyalana le dikarabo tse hlahisitsweng pejana mme dikarabo tsohle di tobe dipotso, mme di tshehetswe ka dintlha. Nehelana ka dintlha tse batsi, tse amanang le seo o se botsitsweng;
- Sehalo e be se loketseng kopano ena, mme puo e be ya semmuso. O se ke wa sebedisa *puo ya seterateng*/ e sebediswang tlasa maemo moo ho iketlilweng.

Mohlala ke ona wa inthaviu e ileng ya ba teng pakeng tsa moqolotsi wa ditaba wa lesedinyana la Bona, David, le nale-di ya difilimi e ileng ya tuma haholo, Presley Chueneyagae:

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

SE BOLELWANG KE NALEDI YA FILIMI E NTJHA . . .

[Lebitso la hae ke Presley Chueneyagae (21) naledi e seng e hapile kgau filiming e moferefere e sa tswa tuma haholo, e leng *Tsotsi*. Moqolotsi wa rona wa ditaba, David, o ile a ipha nako ho ya buisana le yena, mme o di beha tjena]

DAVID: O qadile neng ho bapala difiliming, mme hona ho tlile jwang hore o be le lerato karolong ee ya mesebetsi wa bonono?

PRESLEY: Ha e sale ke rata ho bapala papading tsa difilimi ke sa le sekolong. Ke bona hore lerato lena ke tswetswe le lona. Re le sehlotshwana sa batjha re ne re le ditho tsa mokgatlo wa Soweto Youth Drama Society, re etsa ditshwantshiso tse fapaneng.

DAVID: Ho tlile jwang hore o hlahelle pontsheng ka ho ba sebapadi sa difiliming?

PRESLEY: Talente ena ya ka e lemohuwe ke moemedi ho tsa difilimi e pele, Moonyeenn Lee ha ke ne ke e na le dilemo tse 16 mme ke kena sekolo mane Tshwane. Yena a re ke qetelle dithuto tsa ka tsa materiki mme o tla mphumanela mesebetsi wa ho bapala difiliming.

DAVID: Ho *Tsotsi* teng o ne o kene jwang?

PRESLEY: Ke kene selemong se fetileng. Moonyeen o ile a nthomela ditekong moo ho neng ho hlokahala sebapadi sa karolo ya sehlopha sa dinokwane filiming ya Tsotsi mme ka iphumanela karolo e pele.

DAVID: O ile wa hla wa tuma haholoholo filiming ena. Na sephiri sa katleho ya hao ho Tsotsi ke sefe?

PRESLEY: Sephiri sa ka ke hore ke tshwantsha karolo eo ke e bapalang le bophelo ba ka ba nnete, mme ke sona se etsang hore ke atlehe. Ke hotse ka thata, ke dula ke tshohile ke lebelletse ho hong ho bohloko ho ka ntlhahela.

DAVID: Ke mang eo o ka reng o na le tshusumetso e kgolo bophelong ba hao, eo o ka reng ha o bapala tjee, o a be o lebisitse ho yena?

PRESLEY: Ke mme. Ke rata mme Agnes ka pelo yohle, mme ha ke bapala karolo e utlwisang bohloko papading ke nahana kamoo nka ikutlwang kateng ha ho ka thwe mme o hlokahetse. Ke lla hona jwale ha nka nahana ka taba eo, kelello ya ka e se hlole e hopola le hore ke a bapala.

DAVID: A ko re qoqele hanyenyane ka mookotaba wa filimi ena.

PRESLEY: Tsotsi ena e lonya e ne e hole e le kgutsana e senang lehae, mme e hloile mang kapa mang ya boi. A kgothotsa mahlatsipa a hae lekeisheneng, mebileng esitana le seteisheneng sa Park Central moo ho dutseng ho phethesela.

DAVID: Ke utlwile o re o tshwantsha karolo eo o e bapalang le bophelo ba hao ba nnete, jwang?

PRESLEY: Karolo ena e nkgopotsa mohla ke neng ke kgothotswa selemong se fetileng toropong ya Tshwane. Ke ne ke tswa itlhophisetsa papadi ya Hamlet mane State Theatre ha ke hlaselwa ke ditsotsi tse pedi ka dithunya, ba batla selefounu ya ka. Ke ketsahalo e tshosang haholo eo, empa ke ile ka e hlanaka.

DAVID: Pale ya filimi ena hantlentle yona e tswa hokae?

PRESLEY: Ke pale ya buka e ngotsweng ke Athol Fugard dilemong tsa bo 1970. E hopotsa batho ka bophelo ba Jozi moo motjha a iphumanang a baleha ka koloi mebileng a sa bone le hore ho na le lesea ka hara yona. Mapolesa a mo lelekisa koloi ya ba ya tjhaisa, mme yena a baleha le lesea ho leba lekeisheneng le haufi.

DAVID: Jwale yaba o fella kae le lesea leo la batho?

PRESLEY: A fihla a kena tlong e nngwe a hlometse mme a hatella motswetse ya neng a le moo ho nyantsha lesea. Ke mohlolohadi ya sa leng motjha, ya qetelletseng a mo qhekelleditse, a mmolella hore bophelo ha hae bo ka fetoha.

DAVID: Ha tla jwang hore o fumanemorwetsana ya loketseng ya bapalang karolo ya Mirriam?

PRESLEY: Pele ke nehwa karolo ya Tsotsi ke ile ka kotjwa ho etsa diteko mabapi le basetsana ba neng ba iteka karolong ya Mirriam. Mona ho ile ha hlola mosetsana ya bitswang Terry Pheto. Ke yena eo e bileng Mirriam. Jwale asebeletsa hore a fihle maemong a Presley.

DAVID: Tjhee, Tsotsi monna, re sa utlwile, tsa hao tsohle ke tse thabisang. Rona ba ha Bona re o lakaletsa mahlohonolo ohle mosebetsing wa hao wa difilimi. Eka o ka atleha ho feta boemo boo o seng o bo fihlelletse.

PRESLEY: Ke a leboha.

(E qotsitswe mme ya fetolwa ho lokisetswa mosebetsi ona ho tswa ho Bona, Phato

4.9 PUO E NGOLWANG

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Puo ke karolo ya bohlokwa ya phedisano. Ke nangata nakaakang meketjaneng e fapafapaneng kapa dikopanong moo motho a kotjwang ho nehelana ka puo. Ho fana ka puo o mametswe ke sehlopha se boholo bo itseng ba batho ho fapana le ho bua le sehlotshwana sa batho maemong a iketlileng. Mona re tla fana ka tataiso ka puo eo ho tla nehelanwa ka yona, empa re qala ka ho tadima ha puo ena e ngolwa pele.

Dintlha tsa tlhokomediso ha ho ngolwa puo

Pele o qala ho ngola puo o lokela ho ela hloko` dintlha tse latelang:

- Hobaneng o ya nehelana ka puo, sepheo sa kopano ke sefe?
- Mofuta wa kopano eo o tlang ho bua ho yona ke ofe, e ka ba dikapeso thutong, moketjana wa ho keteka ho pasa dithutong, mokete o itseng wa sekolo, lenyalo, jj.
- Bamamedi ba hao e tla be e le bomang, na ke batjha, banyalani, borakgwebo, batswadi, jj.
- Na o tla nehelana ka puo ya hao ka tsela efe, ka tsela e bonolo, ka ho tshehisa, ka semmuso, jj.
- E tla be e le nako efe eo o tla bua ka yona, na ke hoseng, motshehare, mantsiboya, bosiu, jj.

Ha o se o fumane dikarabo tsa dipotso tse ka hodimo, hlophisa puo ya hao ka tsela e latelang:

- Pulo ya hao e be polelo kapa polediso ya bohlale, e matla e tla hohela le ho qahamisa ditsebe tsa bamamedi. E ka nna ya ba motlae kapa qotso e tla hokahana le puo ya hao.
- Hlophisa le ho hlahlamisa dintlha tsa hao ka boqhetseke hore puo e phalle.
- Sebedisa dipolelo tse kgutshwane mme o nne o tswake ka mehlala le dipolediso tsa bonono tse sa tlwaelehang ho natefisa puo.
- Puo ya hao e be le phallo – ho be le qaleho e hlakileng, mmele wa dintlha tse momahaneng, le qetelo e mathemalodi.
- Bua dintlha tsa nnete, tse sa tswakanang le mashano.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

THOHOLETSO YA TSHEHLANA, BOTLE

Dumelang boMme le boNtate

Ke thabo le tlotla e kgolo ho nna ho lahlela mantswenyana a se makae ka tshehlana ena e holang kajeno. Ke kgolwa hore le tla dumellana le nna ha ke re kajeno, le hara matsatsi kaofela ke pabala ya sebele, yena seilatsatsi wa tshomong. Ntatae, o tla tshwanela hore a tone mahlo a hlometse, ho seng jwalo o tla sala a tshwere tlholo ka boya, e ile!

E se e le dilengwana jwale ke tseba Nthati. Re hotse mmoho re le metswalle re kena sekolo sa poraemari, yaba re arohana dilemo tse seng kae ka lebaka la mosebetsi. Re itse ptjangptjang hape lemong sena se felang, ha a sa tswa hirwa khampaning ya MTN, e se e le manejara.

Ho hang feela ha a fetoha, e ntse e le yena Nthatuwanyana yane eo ke mo tsebang ya mofuthu ya tletseng lerato mme a rata ho phelela nnete ka dinako tsohle. Kajeno ha e le mona o qeta dilemo tse mashome a mabedi a metso e mehlano, ke rata ho o lakaletsa kgapukgapu ya mahlohonolo bophelong ba hao bohle. Ke re tswella o nne o kgabe, o be le bophelo bo botle; tjhelete ha e be mantletsentletse.

O itlhahisitse o le mohlodi, kakapa ntlheng tsohle tsa bophelo ba hao. Ba bangata, le nna ke moo, re unne tse molemo semelong sa hao.

Ha Ramasedi, seabi sa mahlohonolo a o phuthele ka hara diatla tsa Hae, a atlehise ditabatabelo tsohle tsa pelo ya hao.

Ha re emeng bohle re phahamiseng dikgalase tsa rona re lakaletse kgabane ena ya rona bophelo bo botle le katleho!

Ke a leboha bana beso

4.10 TEKOLOKAKARETSO/TSA BOIKGOPOTSO (Reviews)

Ke mofuta wa tema o kang kgutsufatso mme e hlahisa *maikutlo a akaretsang* a motho ka sengolwa, mosebetsi wa bonono, lebenkele leo ho jewang ho lona, papadi ya kalaneng kapa filimi.

Ha ho ngolwa mofuta ona wa tema ho ka tadingwa **dintlha tsa sebopeho** tse latelang:

- e ngolwa ho hlaha *ntlhakemong ya mongodi*, mme o sebedisa maemedi a motho wa pele kapa a mmui (a kang '*ke* le *nna*');
- ntlhakemong ya hae mongodi a hlahise mahlakore ka bobedi, *tse ntle* le *tse mpe* tsa seo a ngolang ka sona;
- hangata ho sebediswa dipolelo tse ho *lekgathe lejwale*, *makgethi* le mantswe a utullang *puo ya maikutlo* ka tshwanelo ka sepheo sa ho hlahisa *mehopolo le maikutlo* a ya ngolang. Sehalo se ka sebediswa bakeng sa ho beha leseding le ho thabisa baamohedi ba ditaba;
- ya ngolang tema ena o lokela ho tshehetsa ntlhakemo ya hae a itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshepahalang;
- ho ka nna ha hlahiswa maikutlo mabapi le dintlha tsa setekgeniki tse jwalo ka kganya ya mabone le modumo;
- pheletsong ho hlahiswe maikutlo a ahlolang hodima seo ho ngolwang ka sona, mme le dikgothaletso (ditshisinyo) di ka kenyeletswa.

Ho na le mefuta e mmalwa ya tekolokakaretso/ tsa boikgopotso. Ha re tadimeng ena e latelang:

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4.10.1 Tekolokakaretso/*tsa boikgopotso ba dibaka tsa ho jela*

Mongodi wa tekolokakaretso/boikgopotso ba sebaka sa ho jela o lebeletswe hore a nehelane ka mohopolo wa hae. Hangata ya ngolang mofuta ona wa tema ke sephehi se hlwahlwa kapa setsebi sa tsa dijo mme a ka *rorisa* a ba a *seholla* tekolokakaretsong/boikgopotsong bo le bong.

Sebopeho sa **tekolokakaretso/boikgopotso ba dibaka tsa ho jela** ka kakaretso se kenyelletsa:

- Selelekela, moo a hlahisang tekolokakaretso/boikgopotso boo a tla tsepamisa maikutlo a hae ho bona. Selelekela se ba sekgutshwane haholo.
- O hlahisa batho ba atisang ho etela sebakeng sena, kapa bao sebaka sena se tobileng ho ba sebeletsa ka bobatsi (mehlala e ka toba batho bohle, kapa maIndia, maItali, jj)
- Bonono le bokgabo ba sebaka sena; hona ho kenyelletsa tjhebahalo kapa popeho ya tulo, tjhebahalo ya tikoloho eo se leng ho yona, sebaka sa ho emisa makoloi le tshireletso;
- Tlhaloso e phethahetseng ya dijo *(menu)* – mefuta, dijo tsa tsatsi ka leng, boleng ba dijo le tefello ya tsona;
- Ka kakaretso, moahlodi (mongodi) o tadimana le *dintlha ka mahlakore a fapaneng a dijo* mmoho le sona *sebaka sa ho jela*.

Mohlala wa tekolokakaretso/tsa boikgopotso

LEBENKELE LA DIJO LA HA MMAMPHEHI DIJONG TSE HLABOSANG

Lefapha :	Fepela setjhaba sohle
Tekanyo ya ditefello:	Ditefello tsa dijo tse tlase ho isa ho tse mahareng, ho latela mofuta wa dijo tse labalabelwang
Sebaka moo le fumanwang:	Quinlin Building (pela Poso) 21 Van Riebeeck Street Vereeniging
Maemo a tshireletso:	Ho na le sebaka se sireletsehileng sa makoloi, mmoho le bahlokomedi ba makoloi; ntlokgolo ya sepolesa e teng pela lebenkele
Tikoloho:	Moaho ke o motle o kgabileng tikolohong e maphodi pela letamo
Dijo:	Ke tse dutlisang mathe, tse reng ntje!! O tla sitwa ho itshwara; haeba *o fokotsa mmele* mona o ke ke wa loka. Dijo di eme tjena
Mantaha:	*Kgoho e hlabosehang, mmoho le meroho le reise. Disalate di pedi;*
Labobedi:	*Tlhapi le tsa metsing ka ho fapana ha tsona;*
Laboraro:	*Sepeshele ke nyakafatane, potele*
Labohlano:	*O ja nama e besitsweng e monate, ka moo o ka iketsetsang yona kateng*
Moqebelo le Sontaha:	*Kgetho ke e batsi, o ikgethela ka moo o ratang kateng.*

Dinako tsa pulo:
Mantaha ho isa ho Moqebelo: 08:00 – 20:00
Sontaha: 08:00 – 15:00
Ha o rata ho kenya otoro, re tla di tlisa ho wena ho fihlela sebakeng sa dikilometara tse 30.
Letsetsa ho: 016 547 2596

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

4.10.2 Tekolokakaretso/*Tsa boikgopotso ba difilimi kapa dipapadi tsa kalaneng*

Sepheo ka kgutsufatso ena ke ho beha babadi leseding ka filimi le dipapadi tsa kalaneng tseo e leng hona di kenang setjhabeng. Ho ka hlahiswa tse latelang ha ho ngolwa tekolokakaretso/boikgopotso bona:

- ya ngolang a ka *rorisa* a ba a *seholla* boikgopotsong bo le bong;
- ya ngolang a hlakise tseo a di boneng ka tshwanelo, mme a totobatse mehopolo ya hae;
- mehopolo yohle e lokela ho tshehetswa.

4.10.3 Tekolokakaretso/*Tsa boikgopotso ba buka*

Sepheo ka tekolokakareso/tsa boikgopotso ba buka ke ho nehelana ka tlhahisoleseding ka buka e badilweng le ho tsosa thahasello mabapi le yona. Di lokela ho hlahisa tse latelang:

- ho lekola ka bokgutswane *moralo, tikoloho le baphetwa*, empa o se ye lolololo kapa ka tsela e hlakileng haholo;
- ya ngolang tekolokakaretso/boikgopotso o na le kgetho ya ho nka ntlhakemo e itseng mme a be a hlahise mohopolo wa hae mabapi le ntlhakemo eo ya hae;
- babadi ba tla etsa qeto ya ho e bala kapa ho se e bale ba itshetlehile ka nehelano ya buka ena.

***Mohlala wa* tekolokakaretso */tsa boikgopotso ba buka*:**

Buka: No country for old men

Mongodi: Cormac MacCarthy

Mophatlalatsi: Vintage Books

Mongodi wa tekolokakaretso /tsa boikgopotso: Siyabonga Africa.

Padi ena, '*No country for old men*' e baleha jwalo ka sengolwa sa Bophirima, sa mongwahakgolo wa mashome a mabedi. Pale e sisimosang mmele ya 'tweba le katse' ya ho hweba ka dithethefatsi, e ileng ya nyopa. E hlahisa kgohlano dipakeng tsa baphetwa ba sehlooho, e bakwang ke meharo, ntwa le dikgoka haholo nakong eo batho bohle ba phelang nakong ya botle le bobe.

Seo o se hlokomelang ka mongodi MacCarthy ka padi ena ya hae, ke ho re ha ho mohale ho hang bukeng ena. Ba iphumana ba tshwasehile bohle ntweng e shebahalang eka ha e na ho ya moriting. Maikutlo karolong ya pele a hlahiswa ke e mong wa ba bolai ba soto, ba kileng ba ba teng paleng ya dingolwa, Anton Chigurb, ya thobileng tjhankaneng ka ntwa e mahlo a mafubedu. Re fetela pele ho Llwelyn Moss, ya neng a sa tsebisahale, ya ileng a wela morerong ona wa ho hweba ka dithethefatsi.

Sena se re fihlisa sehlohlolong sa pale moo, re ithutang hore le diqeto tse entsweng ka tsela e hlokolosi, di ka o tlisetsa sephetho se babang. Se latelang ke ho lelekisana ka makoloi, sebaka se tletseng ditopo tse weleng qhobololo le puisano e tebileng pakeng tsa baphetwa.

No country for old men e fetoletswe sebopehong sa filimi ke baena Coen, Joel le Ethan selemong se fetileng. Filimi ena e ile ya hapa dikgau tse nne tsa Oscar ho kenyeleditswe le ho ba setshwantsho se hlwahlwa, le motshehetsi ya hlwahlwa wa mophetwa, Javier Barden.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Basekaseki ba difilimi ba thoholetsa filimi ena, ka ho mohanahya diketsahalo tsa buka le ka ho etsa sehlahiswa sena, se phethahetseng se ka tadingwang dibaesekopong. Haeba o lakatsa ho qhoba nako letsatsing la Sonataha, '*No country for old men*' ke yona buka eo o ka robang monakedi ka yona.

[E qotsitswe tokomaneng ya '*Tshehetso le Ntshetsopele ya Matitjhere – Pampiri ya 3*' ya Tlhakubele/Mmesa 2008, e ngotsweng ke Baeletsi ba Thuto ba Lefapha la Thuto la Freisetata].

4.11 RAPOROTO

Raporoto e ngolwa kamora diphuputso tse ileng tsa etswa, kapa ha ho tlalehwa ka ketsahalo e itseng e ileng ya bonwa ka mahlo, k.h.r. e le paki ya se ileng sa etsahala, mohlala, ntlo ha e tjha, makoloi a thulana, moithuti a lemala sekolong, jj. Maemo a bophelo ao ho tlalehwang ka wona ke a batsi haholo. Raporoto e lokela ho ba kgutshwane, empa e fupare dintlha kaofela. Hlahisa dintlha tsa bohlokwa feela. Sehalo e be se loketseng bongodi ba semmuso.

Ho ka latelwa mehato ena e mehlano:

- Etsa diphuputso ka botlalo tsa taba eo o shebaneng le yona;
- Bokelletsa tlhahisoleseding;
- Manolla le ho sekaseka tlhahisoleseding eo o e bokelleditseng;
- Etsa ditlhahiso le ditshisinyo;
- kgwaritsa le ho ngola raporoto ka botlalo.

Sebopeho sa Raporoto/Tlaleho

Dihloohwana tse ka sebediswang ho ngola raporoto e ka ba tse latelang:

- Motho kapa batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona;
- Sehlooho sa Raporoto;
- Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang ka tsona (Thomo);
- Mokgwa wa tshebetso;
- Diphumano
- Diqeto;
- Ditlhahiso/ Ditshisinyo;
- Mohla le motekeno/Tshaeno/ho saena.

Mohlala wa Raporoto e ngotsweng kamora diphuputso

Ntlo ya Mong. Sekerekere e atereseng ya 45 Phindile Street, Palmietfontein e rekiswa Fantising ka baka la ho se lefellwe nako e telele. Banka ya ABSA e o kgethile, wena le e mong ho ya lekola maemo a ntlo ena mme o nehelane ka tlaleho/ raporoto ka diphuputso tsa lona.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Tlaleho/Raporoto ka maemo a ntlo ya ha Sekerekere, 45 Phindile Street, Palmietfontein

1. Raporoto e lebisitswe ho : Lekgotla la Tsamaiso, ABSA Bank. Ntlokgolo

2. Sehlooho sa phuputso : Maemo a ntlo ya ha Sekerekere, 45 Phindile Street, Palmietfontein

3. Ditaba tseo ho tlalehwang ka tsona (Thomo):

Lekgotla la tsamaiso la banka ya ABSA le kopile mofuputsi ho ya lekola le ho tlaleha ka tjhebahalo, maemo a tlhweko le ditlhokeho bakeng sa ntlafatso ya ntlo e atereseng e boletsweng ka hodimo.

4. Mokgwa wa tshebetso

1.1 Bafuputsi, e leng Benghadi R A Mofokeng le L O Ntaramane, tlasa boetapele ba Mong. Mofokeng ba ile ba ya lekola ntlo ena mohla la 15 Mmesa 2008.

1.2 Bafuputsi ba ile ba etela ntlo ka seqo ho lekola maemo a yona. Batho ba dulang haufi le mono ba ile ba botswa dipotso di se kae malebana le ntlo ena. Bafuputsi ba ile ba nna ba ngola dinoutso ka tekolo ya bona le ka dikarabo tseo ba neng ba di fumana.

1.3 Diphumano:

- Lemati la ka pele le tswelang ka ntle le ditshila, kgalase ya lona e tjhwatlehile;
- Moaho ohle o ditshila kantle le ka hare, o mengwapongwapo;
- Mabota ka hara ntlo a le mapatso a mabe haholo;
- Bongata ba diphaepe di phunyehile, mme dikgwerekgwere ha di tsamaye hantle;
- Siling ya ntlo boholo e hohlometse;
- Lebota la terata ho potoloha jarete le wele ka mahlakoreng a mabedi.

1.5 Diqeto: Ntlo e senyehile haholoholo, boholo ba yona e lokela ho lokiswa le ho ntjhafatswa. Tlaleho e tla ngolwa ke moetapele wa lekgotla le fuputsang.

1.6 Ditlhahiso/ ditshisinyo

- Ho lokela ho kenngwe lemati le letjha la ka pele;
- Mapatso a maboteng a lokela ho kwalwa, mme ntlo e polasetarwe le ho pentwa botjha ka ntle le ka hare;
- Diphaepe tse senyehileng di ntshuwe mme ho kenngwe tse ntjha;
- Ho kenngwe siling e ntjha ntlo kaofela;
- Lebota lohle ho potoloha jarete le tshwanetse ho lokiswa.

Tshaeno ya motlalehi: _____

Lebitso ka botlalo: (Mong) R.A. Mofokeng Mohla la: 29 Mmesa 2018

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Mohlala wa Raporoto e tlalehang ka kotsi e tlalehong

Raporoto e tlalehang kotsi e ka tla ka sebopeho se bonojana mme tlhahisoleseding e ka kenyelletsa tse latelang:

Mohlala wa tlhahisoleseding e lokelang ho kenngwa tlalehong ya kotsi:

SEKOLO SE SEHOLO SA THUTO-LORE **Mohala: (016) 451 4121** **Fekese: (016) 985 4331** **TLALEHO YA KOTSI**	**P.O.BOX 235** **SHARPEVILLE**
Sefane sa ya tswileng kotsi ……	
Lebitso la moithuti ya tswileng kotsi …… **Mohla wa kotsi:** …… **Nako:** …… **Tlhaloso ya kotsi:**…… …… **Dikgato tse nkuweng kamora kotsi:** …… …… **Paki/Dipaki:**…… …… **Pehelo e ngotswe ke:** …… **Maemo mosebetsing:** …… **Tshaeno:** …… **Mohla la:** ……	

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

5. DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANE

Ena ke mefuta ya ditema tsa kgokahano ya ka mehla tse kgutshwane tseo baithuti ba lokelang ho di hlahisa.

Ela hloko: Ditema tsena tse latelang di reretswe baithuti ba etsang Sesotho boemong ba:

- Sesotho puo ya tlatsetso ya pele le
- Sesotho puo ya tlatsetso ya bobedi

Hara ditema tse hlahiswang karolong ena ya pampiri, re ka hlahisa mehlala ena e latelang:

5.1 PAPATSO

Mofuta ona wa tema o reretswe ho phatlalatsa sehlahiswa se itseng, mme hona ho etswa ka tsela ya ho sebedisa puo ya maikutlo le e susumetsang. Papatso e atlehileng ke e sebedisang mawa a kang, *boiqapelo*, *phepetso maikutlong*, le *ho nahaneng*, dintlha tsa nnete kapa mehopolo. Maikutlo le boinahanelo ke tsona tse hlahellang ka mahetla ho tsa dipapatso.

Ithute dintlha tsa bohlokwa tse latelang ha ho ngolwa papatso:

- e lokela ho qholotsa thahasello, ho hlohlelletsa le ho susumetsa moreki;
- e lokela ho hlalosa le ho tsebahatsa sehlahiswa ka tsela e thabisang le ya boiqapelo;
- e kgodise moreki hore a keke a ba a kgona ha a se na sehlahiswa seo;
- e tobe batho kapa karolo e itseng ya setjhaba e jwalo ka bana, batjha, malapa, bommamalapa kapa borakgwebo;
- e nehelane ka tlhahisoleseding, mohlomong e ka pakwang ka dipalopalo, tsela eo moreki a ka buisanang le beng ba sehlahiswa, tefello ya sona le dibaka moo se ka fumanehang teng.

Mawa a ho bapatsa

- Tshebediso ya ditekiniki tse kang dikgohedi tsa pono, dihlooho tse hohelang mahlo, ditshwantsho, dikhathunu, diphousetara, ditema tse tshwantshisitsweng ka bonono, ho kenyelletswa tshebediso ya mefuta ya mongolo e fapaneng, boholo le mebala
- tshebediso ya mawa a puo: ho sebedisa makgethi, mahlalosi, papadi e etswang ka mantswe, poeletsomodumo / alethereishene,asonense,khonsonense,pheteletso, phetapheto, mabotsi, mapetjo, ditaelo, dipolelwana tse hohelang, jj.;
- e qholotse maikutlo le ditakatso tsa moreki, a be a bone ho le molemong wa hae hore a reke sebapatswa seo;
- e arabe le ho nehelana ka ditharollo tsa bohle; e fe bareki boitshepo, bophelo bo botle le maikutlo a polokeho mmoho le a ho fumana boleng bakeng sa tjhelete ya hae;
- e nehelana ka dipalopalo ho nnetefatsa tseo e di bolelang le ho nehelana ka tshepo ho bohle;
- e nehe moreki maikutlo a thabo, pososelo e supa hore moreki o thabetse sehlahiswa;
- dikgohedi tsa medumo di ka sebediswa haeba papatso e buuwa ka molomo.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Tsa'mo reka OMO! tsa'mo reka OMO

OMO, mammopi wa sebele, kakapa hara disepa
Na o kgathatsehile ke matheba ane a **manganga** diaparong tsa hao?

Tharollo ke ena: OMO!! ke seinodi sa sebele!
O inela feela, ebe o a inolla
E kae tshila?; a kae mathebe? Oai, kgwaba le letse phoka!

Mangolo ke a thibang letsatsi ao re a fumanang a hlahang ho bomme ba paka mohlolo o etswang ke OMO. Inwese ka nkgo le wena, itekele feela.

OMO ke motswalle wa sebele wa bommamalapa, mme e theko e tlasetlase

Na o batla boleng bakeng sa tjhelete ya hao? Tsa'mo reka Mampodi

OMO, OMO, OMO

5.2 PAMPITSHANA YA TLHAHISOLESEDING

Ena ke pampitshana kapa dipampitshana tse fanang ka tlhahisoleseding e tsebisang ka ho hong, e kgothaletsang kapa e rutang, e malebana le sehlahiswa kapa ditshebeletso tse itseng tse fumanehang setjhabeng.

Matshwao a ikgethang a sebopeho

- Tlhahisoleseding e hlophisitswe ka dihlooho le dihloohwana.
- Diratswana di kgutshwanyane hore moelelo o tle o hlake.
- Dipolelo di kgutshwanyane mme di toba taba.
- Tlhahisoleseding e atisa ho ba le ditshwantsho.
- Ho ka sebediswa puo ya sethekiniki ha ho hlokeha.
- Sehalo: tlhahisoleseding ke e fanang ka dintlha mme sehalo se sebediswang se mahareng. Haeba sepheo sa pampitshana e le ho kgothaletsa mmadi ho reka se itseng, ho tla sebediswa sehalo se susumetsang.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Chief Somanje – Nkgekge ya Mankgonthe!

Ngaka e so kang e hlolwa hohang! Ke setsebi, sekopanya malapa!

- **Na lapa la hao le hloka ho okwa – tlo o fumane thuso ho le lokisa.**
- *Jo nnaa!! Ke dilemo o fereha, o ntse o hanwa le kajeno. Thuso ha e hole le wena.* Difaha tsa mahlohonolo ke mantletsentletse. Senyama ke ntho ya maobane.
- Oli ya mahlohonolo (Sendawana) e tla o etsetsa mehlolo! O tla ba milionere ka motsotswana feela!
- Ba reng batho? Ba re o na le sesila? Ba shanotse; pota le ka kwano thaka mphato re se akgele matjoing kwana.
- Ke phekola le mahloko a mangatangata a kang:
  - Sethwathwa
  - Bonyopa
  - Letswejane
  - Maroboko

le a mang a mangata

Ke phephetha ntho tsa bosiu, Ke lokolla batshwaruwa ditlamong!

Nkgekge Somanje o fumanwa PE.

Iteanye le nkgekge Somanje mona: 076 5976 860 ka dihora tsohle

5.3 PHOUSETARA

Tshebediso ya phousetara ke tsela e nngwe ya ho bapatsa sehlahiswa. Ka phousetara ho ka phatlalatswa ketsahalo e itseng kapa ho tsebahatsa thekiso ya ho hong. E behwa hangata mebileng e meholo kapa ditsing tse kgolo tsa mabenkele ho lemosa setjhaba ka ditshebeletso tseo.

Downloaded from eduresourceza.com

Dintlha tsa tlhokomediso: Downloaded from eduresourceza.com

- O lokela ho sebedisa leqephe le leholo le batalletseng;
- Hlahisa sehlooho ka ho totobala, ka ditlhaku tse kgolo;
- Ditaba le tsona di ngolwe ka mongolo o moholo o hohelang baahi;
- O ka sebedisa le ditshwantsho ha o rata ho etsa jwalo, mme tsona e be tsa botaki ba boemo bo hodimo;
- Hlahisa dintlha kaofela tsa tlhahisoleseding ka tsela e utlwahalang hantle;
- Mohla, nako le sebaka seo ketsahalo e tla tshwarwa teng (moo ho hlokehang) di hlahiswe ka botlalo.

Mohlala wa phousetara

KONSARETE YA MMINO WA JESE YA MAEMO A HODIMODIMO

Post Office, Sunday World, MTN, KAYA FM, City of

Sedibeng, le Lefapha la Bonono le Setso di hlophisitse

Festivale ya jese ya Naha, e etswang kgahlanong le bohloko ba HIV/ AIDS

DITLHOPHISO DI EME TJENA:

TULO : HOLONG YA SETJHABA,VEREENIGING

MOHLA LA : MOQEBELO WA 12 TSHITWE 2018

NAKO : 12H00 – 19H00

MAKENO: R20=00 FEELA!

Dibini ke tse ngatangata tse tummeng tse akgang bo **Don Laka**, bo **Jimmy Dludlu**

Jonas Gwangwa, le ba bang

TLONG KA BONGATA BA LONA RE TLO ITHABISANG

MMINO, MMINO, MMINO

KE MANTLETSENTLETSE!!

Ela hloko: Ha ho tlame hore baithuti ba take ditshwantsho phousetareng.

Downloaded from eduresourceza.com

5.4 POSEKARETE

Downloaded from eduresourceza.com

Hangata posekarete ke tema ya setswalle e kgutshwane. Ka tlwaelo mofuta ona wa kgokahano o sebediswa ke batho ba ileng phomolong, hangata dibakeng tse hole.

Ela hloko tsena tse latelang ka mofuta ona wa tema:

- posekarete ha e na sebaka se sekaalo sa ho ngolla, mefuta e meng e sebedisa lehlakore le le leng ho ngola molaetsa ka tsohong le letshehadi, le karolwana ya ho ngola aterese ya ya ngollwang ka tsohong le letona;
- letsatsi le sebaka tsa mongodi di lokela ho totobatswa;
- ho hlahiswe ditaba tse loketseng ka bokgutshwane;
- ya ngolang a ka sebedisa puo e batlang e arohile dikoto; dipolelwana le dipolelo tse sa fellang hantle;
- sehalo se laolwa ke dikamano tse teng dipakeng tsa mongodi le ya ngollwang;
- ho ka kenyeletswa dintlha tsa bohlokwa tse hohelang kamoo ho kgonehang ka teng..

Mohlala wa posekarete:

Thaba Bosiu, Lesotho – 30 Motsheanong 2018 *Lerato* *Ke fihlile mona Thaba Bosiu maobane. A sebaka se setle e le ruri! Ke bone dibaka tsa bohlokwa tsa nalane ya Basotho. Thaba Bosiu ke tulo e tsotehang – sebopeho sa yona se jwalo feela kaha re bala ka sona dibukeng. E hlweha ka thata. Ke bone le matsaranka a dithaba tsa Maluti. Hosasa re iswa letamong la Katse le mehloding e meng e meholo ya metsi. Naha ena e ntle empa feela ho a bata! Ke kgutlela hae ka Moqebelo.* *Re tla bonana ka Sontaha hoba ke tla fihla bosiu.* *Ho fihlela re bonana weso* *Thabo*	***Lerato Mokheseng*** ***142 Mahlelehlele Street*** ***Marallaneng*** ***Ficksburg*** ***9651***

5.5 DITSHUPISO LE DITAELO

Ditshupiso

Re tla buisana ka dintlha tsena ka bobedi, empa hlokomela hore pampiring di botswa di arohane. Re a **supisa** (ditshupiso) ha re hlalosetsa motho hore a ka fihla jwang sebakeng seo a yang ho sona empa a sa se tsebe. Re sebedisa **ditaelo** ho laela motho ka seo a lokelang ho se etsa ka maemo a itseng (mohlala, ho sala o hlokometse lapa leso bosiong baka). Hape o ka fa motho ditaelo tsa hore ntho e itseng e etswa jwang (jk. ho etsa kopi ya teye, ho baka kuku,ho baka bohobe jj.).

Matshwao a ikgethang a ditshupiso:

- Ditaelo le ditshupiso di sebedisa boholo sekaotaelo temekisong ya tumelo;
- Ka bobedi di lokodiswa ka ho hlahlamana le ka kutlwahalo. Diketsahalo e be tse momahaneng, tse bopang kgwele.
- Ditshupisong, bua ka lehlakore le itseng, mohlala. thinyetsa ka tsohong le letona, le letshehadi; tsamaya o lebile pele, jj.
- Ka nako tsohle, lekanya bolelele ba tsela eo motho a lokelang ho e tsamaya, mohlala, o tla tsamaya dikilometara tse pedi, ebe o bona …. (lebenkele, kereke, jj). Ho ka thusa haholo ho bua ka matshwao a kang meaho, diroboto, jj.
- Lekanya hape hore o tla tshela diterata tse kae pele a kena ho seo a yang ho sona. Dipolelo tse latelang di ka o thusa haholo

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

ha o supisa motho tsela: ***feta***; *o hahamala* ***jwalo*** *; o iphaphathe ka lehlakore* ***la*** *...; haufi* ***le*** *...; kamorao/ pele* ***ho***

- Puo e hlakileng, e otlolohileng le e utlwisisehang habobebe e lokela ho sebediswa, mme sehalo ke se tsamaelanang le mofuta wa tema e ngolwang.
- Ho sebediswa lehokedi la motho wa bobedi, kaha ke yena ya laelwang kapa ya supiswang.

Mohlala wa ditshupiso

Ditshupiso ho tloha seteisheisheneng sa Vereeniging ho ya ditekesing tsa Sebokeng

Ha o theoha Seteisheneng sa Vereeniging, o palame ditepisi ho tswa ka hara seteishene, o tshelele seterateng se bitswang Union. Thinyetsa ka tsohong le letshehadi mme o tsamaye jwalo o ya pele. O tla feta diterata tse kenang ka tsohong le letona tse pedi, sa pele se bitswa Bankana Street, sa bobedi ke Ontica. Setarata sa boraro se bitswa Mokankanyane mme o thinyetse ka ho le letona ho sona.

O tla tsamaya jwalo o iphaphathile ka tsoho le letona dimitara tse ka etsang mashome a mararo, mme ka tsohong le letshehadi o tla feta KFC. O se o tla bona ka batho ba bangata le ditekesi mono, ke hona moo o tla fumana ditekesi tsa Sebokeng teng. Di ngotswe ho ya ka ditulo tse fapaneng moo di yang teng.

Ke hona moo o tla palama teng moo.

Mohlala wa ditaelo

(Ke matsatsi a phomolo a Keresemese mme ke etetse lewatle. Ke kopile moahisane wa ka ho ntlhokomella ntlo ha ke le siyo, ka mo fa ditaelo tse latelang:

Tsatsi le leng le le leng ka hora ya bosupa o hotetse mabone a ntlo. Ha o kena feela ka kgang ho na le polaka ya lebone la ka phaposing ya ho phomola. Dipolaka tsa mabone a ka dikamoreng tsona di pela mamati a dikamore, ha ya khitjheneng yona e le pela lemati le tswelang ka ntle. Se lebale ho kwala difenstere le dikgaretene kaofela, bulela le TV, eka ho na le batho ka tlung.

Ka hora ya leshome, pele le robala, kgutlela hape ka tlong ho ya tima mabone. Se lebale le ho tima thelevishene. Siya feela lebone le kgantshitseng jarete, leo o tla le tima hoseng pele o ya mosebetsing. Etsa sena tsatsi le leng le le leng ho fihla ke kgutla, moputso e tla ba o motle haholo!

Mohlala wa ditaelo tsa ho etsa bohobe:

Resepe ya bohobe ba maqebekwane

Disebediswa

250 *ml* phofo ya bohobe/ folouro

60 *ml* tomoso

10 *ml* letswai

60 *ml* tswekere

1*l* ya metsi a foofo

Mokgwa wa ho etsa bohobe/ ditaelo

1 Etsa motswako ka ho kopanya dihlahiswa tse ommeng tsohle sekotlolong sa boholo bo ka nkang dilitara tse 4 tsa metsi.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

2 Etsa sekotjana maharenge e be o itshela metsi hanyane hanyane. Kopanya motswako le metsi mme o di dubelle mmoho. Kopanya ho fihlella letsoho le sa mamarelwe ke hlama.

3 Kwahela hlama mme o e emele dihora tse pedi hore e kokomohe. Ha hlama e se e kokomohile hantle, e kenye ka sejaneng se tshasitsweng ka mafura hore bohobe bo tle bo se ke ba kgomarela sejaneng.

4 Bedisa metsi mme o kenye sejana se tshetsweng hlama ka pitseng ya metsi a belang.

5 Pheha ka mollo o seng moholo haholo. Bedisa bohobe nako ya hora tse pedi.

6 Tshola bohobe. Bohobe bo ka nna ba jewa bo tjhesa kapa bo bata.

5.6 DIKARETE TSA MEMO

Ena ke tema e kgutshwanyane e fetisang molaetsa o itseng. Melaetsa e ka fapana ho ya ka sepheo seo karete e ngolwang ka sona.

Matshwao a ikgethang a dikarete

- karete ha e na sebaka se sekaalo sa ho ngolla;
- letsatsi, nako le sebaka di lokela ho totobatswa;
- ho hlahiswe ditaba tse loketseng ka bokgutshwane;
- ya ngolang a ka sebedisa puo e batlang e arohile dikoto; dipolelwana le dipolelo tse sa fellang hantle empa molaetsa o utlwahala;
- sehalo se laolwa ke mofuta wa karete (ya memo, ya matshediso, ya kamohelo ya memo , ya ho se amohele memo);
- mongolo o sebediswe ka tsela e kgabisang karete; jwalo ka ho sebedisa mongolo o tshekaletseng; dipolelo tse kgutshwanyane le tse telele; motswako wa mongolo o moholo le o monyenyane; sebaka moo mongolo o behwang teng, jj.;
- Jwalo ka ditemeng tse ding tse kgabang, le kareteng ho sebediswa mekgabo ya botaki le bonono ho ngolweng ha yona.

Downloaded from eduresourceza.com

 Downloaded from eduresourceza.com

Rona re le Ntate le Mme Ntsau,
ba dulang atereseng ya:
21 Sempatle Street
Botjhabela Location
Bloemfontein,

Re motlotlo haholo ho memela:
Ntate le Mme Tshepiso Molapo
Ho tla nwa teenyana le rona mona lapeng. Teenyana ena e mabapi le ho kgutla ha moradi wa rona Ntebaleng ho tswa naheng ya Amerika.Ngwana enwa o ipabotse haholo kaha o kgutla a fumane mangolo a thuto a hodimodimo.

Teenyana e tla ba ka la: 24 ***Pudungwane 2009*** *ka* ***hora ya 6 mantsiboya.***

Re tla thabela ho fumana karabo ho tswa ho lona hore na le amohelwa memo kapa le a sitwa ka ho letsetsa Noko ho ***078 594 3743****.*

Diteboho ka ho sa iketseseng!!!.....Dikgomo.

Mohlala wa karete ya memo ya lenyalo

ALI-LI-LI-LI-ALI-LI-LI-LI HA-LI-LI-LI

LENYALO LA **KGOPOLO MOHAU** LE **DIEPOLLO SERAME**

Monghadi le Mofumahadi Thabang Mohau ba dulang nomorong ya 83 Mapetla Street, Maseru, ba le mema ka thabo ho ba teng moketeng wa lenyalo la mora wa bona wa bobedi eleng **KGOPOLO MOHAU** *ya tla beng a nyalana le* ***DIEPOLLO SERAME*** *moradi*

wa Mong. le Mof. Kgoposha Serame ba 2345 Matla Street, Bohlokong.

Tsamaiso ya moketjana e tla ba ka tsela e latelang:

Dikano di nkuwa ka: Moqebelo 4 Phupu 2018

Nako: Hora ya 9 hoseng

Sebaka: Kerekeng ya **Roman Catholic**

e motseng wa Bohlokong,seterateng sa Mzizi

Dijo tsa motsheare : Ha bomonyadi aterese e se e boletswe ka hodimo

Karabo ya boteng kapa tatolo e etswe ka ho letsetsa 078 594 3743

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

5.7 HO NGOLA BUKATSATSI (DAYARI)

Dayari ke bukana e kang ya khalendara eo ho yona motho o ngolang diketsahalo tsa tsatsi le leng le le leng. Hangata e ngolwa e le rekhoto ya hao ya diketsahalo, ka hoo e ngolwa ka motho wa pele. Hopola ho ngola letsatsi la mohla o rekhotang dayaring.

Sebedisa puo e bonolo feela ya ka mehla. Sehalo ke se tsamaelanang le diketsahalo tse ngolwang.

Mohlala wa ho ngola dayaring

TLHAKUBELE 2018 *Mantaha, 15 Tlhakubele 2018* Ke tsohile ke kgathetse haholo ka mora leeto le lelelele la ho ya Qwaqwa mafelong a beke. Ke batlile ke sa tle sekolong, empa ka iqeka hobane kajeno re qala ho ngola tlhahlobo ya kotara ya 1
Labobedi, 16 Tlhakubele 2018 Kajeno re ngotse dipampiri tse pedi, Sesotho Pampiri ya Pele le Life Sciences. Ao, Sesotho e ne e le motoho feela wa kgaitsediaka, Thabo. Empa ha e le Saense yona, ke tla feta feela ka sobana la nale.
Laboraro, 17 Tlhakubele 2018 Kajeno re phethetse tlhahlobo ka English le Geography. Ebile le dikolo di a kwalwa; ke thabo feela ho rona kaofela. Ke fihlile hae e sa le motsheare mme ka hlwekisa ntlo yohle.

Hopola ho ngola bolelele bo batlehang ha o ngola dayaring. Boleleleng bono ho balwa feela dikahare (diketsahalo tsa letsatsi), eseng mohla le kgwedi.

5.8 HO TLATSA DIFOROMO

Ho tlatsa diforomo ke karolo ya bohlokwa ya tsatsi le leng le le leng. Bophelong ho na le maemo a batsi haholo a qosang hore re tlatse diforomo. O tlatsa diforono dibankeng, diposong, mabenkeleng ha o reka ka mokitlane, ha o tloha sekolong se seng o ya ho se seng, dikantorong tsa mmuso, jk. ho ngodisetsa bukana ya boitsebiso, jj.

Kahoo, o lokela ho ba sedi haholo ha o tlatsa diforomo. Batho bongata re sitwa ho atleha nthong e itseng ka baka la bohlaswa le diphoso tse nyenyane tseo re di etsang ha re tlatsa diforomo.

Mohlala wa foromo

Mohlala wa foromo ya kopo ya mosebetsi ke ona. E tlatse o ikwetlise.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

FOROMO YA KOPO YA MOSEBETSI

A. SEKGEO SE HLAHISITSWENG KORANTENG	
Mosebetsi oo o etsang kopo ya wona **Botlelereke (Kgato ya 1)**	Lefapha leo sekgeo sa mosebetsi se bapaditsweng ho lona **Lefapha la Thuto**
Nomoro ya sekgeo (jwalo ka ha e hlaha papatsong) **23/750SL**	Ha o ka fumana mosebetsi ona, o ka qala neng ho sebetsa KAPA o tla lokela ho neha motsamaisi wa hao tsebiso ya nako e kae ya hore o a tlohela? **Tsebiso ya kgwedi**
Hobaneng ha o etsa kopo ya mosebetsi ona? (ngola dipolelo tse tharo)	**Ke bona monyetla wa ho phahama mosebetsing** **Ke tlo ntshetsa pele dithuto tsa ka lekaleng leo ke ithutetseng lona.** **Tjhelete ke e hodimo e hohelang.**

B. TLHAHISOLESEDING KA WENA				
Sefane	**Mantsopa**			
Mabitso	**Nteterwane Mampharwane**			
Letsatsi la tswalo	**21 Mmesa 1981**			
Nomoro ya bukana ya Boitsebiso	810421 3564 083			
Morabe/ Botjhaba (Bontsha ka X)	***Motho motsho*** ***X***	***Motho mosweu***	***Wa Mmala***	***MoIndia***
Bong		E motshehadi **X**	E motona	
Na o na le kgaello mmeleng?		Ee	Tjhe **X**	
Na o moahi wa Afrika Borwa?		Ee	Tjhe **X**	
Ebang o se moahi wa mona, naha ya hao ke efe?	***Zimbambwe***			
Na o na le lengolo le molaong la tumello ya ho sebetsa?		*Ee***X**	*Tjhe*	
Na o kile wa qoswa kgotleng la dinyewe kapa wa nyaolwa mosebetsing?		*Ee*	Tjhe **X**	
Ha mosebetsi wa hao o hloka hore ho be le ho ngodiswa semmuso, nehelana ka mohla la ngodiso eo le tlhahisoleseding yohle e amanang le hona	**Ngodiso e entswe mohla la 01 Tlhakubele 2018. E entswe ke Lefapha la Indaseteri le Mesebetsi. Ke kenyelleditse khopi ya tokomane ena e netefaditsweng ke sepolesa.**			

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

C. KGOKAHANO LE WENA			
Puo eo o ratang ha re ka o ngolla ka yona?		**Sesotho**	
Nomoro ya mohala motsheare Selefounu		017 347 3465 072 0756434	
O rata ha re ka sebedisa mokgwa ofe ho o ngolla?	Poso	Imeile **X**	*Fekese*
Re o ngolle hokae? (Tlhahi-soleseding jwalo ka ha o boletse ka hodimo)	**Mantsopanm@gmail.com**		

Puo (bolela hore o ka e ngola, wa e bua wa ba wa e bala)						
English	Afrikaans	Setswana	IsiZulu	IsiXhosa	Sesotho	Sepedi
Ngola					Ngola	
Bua	Bua		Bua		Bua	
Bala					Bala	

E. (Tlohela karolo ena ha o kentse Boitsebiso bo nang le tlhahisoleseding ena)		
Lebitso la sekolo/sekolo sa Thegeniki	Lengolo le hodimodimo la hao	O le fumane neng
Thuto e phahameng le mangolo ao o a fumaneng		
Lebitso la tulo eo o ithutileng teng	Lengolo leo o ithutetseng lona	Selemo
Thuto-Lesedi Secondary school	Materiki	1980
Tshitirabantu FET College	Office Administration	1982
O ithutela eng hona jwale? (lengolo le sebaka): Public Administration, UNISA		

F. BOITEMOHELO HO TSA MESEBETSI[5] (Tlohela karolo ena ha o kentse Boitsebiso bo nang le tlhahisoleseding ena)

Ramosebetsi (ho kenyelleditswe mosebetsi wa hona jwale)	O etsa mosebetsi ofe? Kgw Selm	Ho tloha		Ho isa ho	Mabaka a entseng hore o tlohele
		Kgw	Selm		
Oxford Cleaning Company	Hlwekisa	01	09		Ke ntse ke sebet-sa moo

Ha eba o ne o le mosebeletsi wa setjhaba nakong e fetileng bolela hore na ho ka ba le maemo a ka o sitisang hore o thapuwe botjha.	Ee	*Tjhe* ***x***
Ebang ho le jwalo hlahisa lebitso la lefapha leo o neng o le sebeletsa		

G. DIPAKI (Tlohela karolo ena ha o kentse Boitsebiso bo nang le tlhahisoleseding ena)		
Lebitso	O amana jwang le yena	Nomoro ya mohala (motsheare)
Mong. P.L. Montano	Mohiri wa ka wa jwale	071 345 9876
Mof. T. Torumvumo	Titjhere wa ka	098 784 1254

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Kano
Ke ikana hore tlhahisoleseding yohle eo ke nehelaneng ka yona (le dihlomathiso kaofela) e phethahetse mme ke ya nnete kahohle ka moo ke tsebang ka teng. Ke a utlwisisa hore ha eba ke nehelane ka tlhahisoleseding eo e seng ya nnete kopo ena ya ka ya mosebetsi e tla behwa ka thoko, kapa ke tla nyaolwa mosebetsing ha eba ke ne ke se ke nkuwe.
Tshaeno: NM Mantsopa Mohla: 22 Phupjane 2018

5.9 BOROUTJHARA

Boroutjhara ke mokgwa o mong wa ho bapatsa kapa ho tsebahatsa sehlahiswa. Ke *bukana* e hlophiseditsweng ho bapatsa sehlahiswa kapa tshebetso e itseng, eo mmapatsi a batlang ho e tsebahatsa setjhabeng. Boroutjhara bo fapana le *papatso* e tlwaelehileng kapa *pampitshana ya tlhahisoleseding* ka tlhophiso ya bona, le hore bona bo na le ditaba tse ngatanyana ho feta papatso le *sephephetjhana*. Ka nako e nngwe le bona bo ba le ditshwantsho ho matlafatsa seo bo se bapatsang. Ke dibukananyana tse mona tseo o di fumanang dihukung tsa mebila e meholo, dibankeng, dihoteleng, diphakeng, jj. kapa dibakeng dife feela tsa kgwebo tse tsebahatsang kgwebo eo.

Sebopeho le dikahare tsa boroutjhara:

- Ka boholo e ka ba maqephe a mabedi kapa ho feta, mme maqephe hangata a menahanngwa ho bopa bukana;
- Bo botjwa ka bonono, ka tsela e kgahlang mahlo haholo, ho sebediswa puo e hlakileng, e hohelang;
- Ho fanwe ka dintlha tse felletseng ka sehlahiswa se bapatswang kapa tshebetso eo ho fanwang ka yona, le melemo yohle ya tsona;
- Bo tobe, ho shebilwe karolo e itseng ya bareki – e ka ba bana ba banyenyane, batjha, bomme, bontate, bahahlaudi, jj.
- Ho fanwe ka dintlha tse kang lebitso la sebapatswa, theko, melemo, dintlha tsa tshehetso tsa bopaki (jk. dipalopalo), tlhahisoleseding ya moo baokamedi ba ka fumanwang teng ha motho a batla ho ikopanya le bona.
- Bo ralwe ka tsela e bonolo, puo e mathemalodi. Re ka re sebedisa molao wa HTTR ho rala boroutjhara ba hao, moo e leng hore:

Downloaded from eduresourceza.com

H = ***h****ohela* mofeta-ka-tsela Downloaded from eduresourceza.com

T = tsosolosa le ho tshwarella ***t****hahasello* ya mofeta-ka-tsela

T = tsosa ***t****abatabelo* ya ho reka sehlahiswa, fumana tshebeletso R = ***r****eka* sehlahiswa, kapa nka mohala o letsetse mohlahisi wa tshebeletso.

Ithute mehlala ya diboroutjhara e latelang

Ena e latelang empa e le mehlala feela ya dibopeho tse fapaneng tsa diboroutjhara. Ho na le dibopeho tse ding tse ngatangata.

Maqephe a A, B le C, a ngotswe ditaba mme a takilwe ka bonono, a ka menahanngwa ka tsela tse fapaneng ho bopa bukana, *boroutjhara*

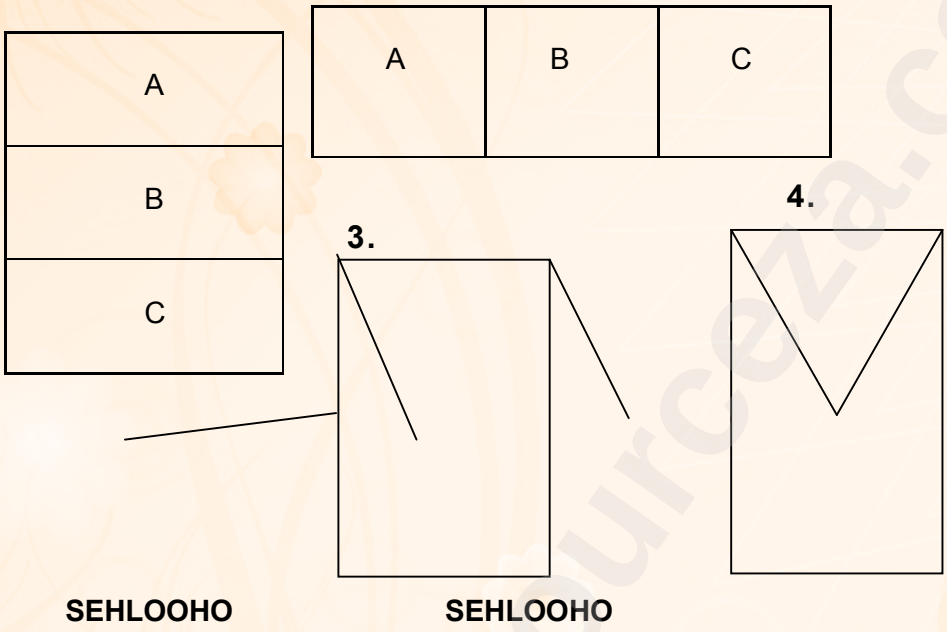

Dintlha tsa tataiso bakeng sa ho hlophisa Boroutjhara

- Qepheng le ka ntle ngola lebitso la sebaka kapa kgwebo eo le beng ba yona. Ha eba ho na le lepetjo la bona, le ngole.
- Ke bomang ba tshehetsang kgwebo ee, e reretswe bomang mme ke bomang ba nang le seabo ho yona?
- Maqepheng a latelang ho ngolwa tlhahisoleseding yohle eo ho tsebiswang ka yona, e kenyelletsang:
  - Tlhaloso ya hore na ke hobaneng batho ba hloka tshebeletso eo, mmoho le ditjeo tse hlokehang;
  - Kgohedi ke efe? hlalosa na hobaneng ha batho ba lokela ho tla e fumana ho wena; (Ebang ke sebaka sa baeti), se fumanwa hokae mme se bapile le dibaka dife tse kgahlisang;
  - Ho na le eng se ka bohuwang, ke eng se ka thabisang batho moo?
  - Nehelana ka dintlha kaofela tsa kgokahano le lebitso la eo ho ka hokahanwang le yena;
  - Hlahisa mmapa o nang le ditaelo tse bonolo tse ka utlwisisehang ha bonolo.

Mohlala wa broutjhara ya sekaba sa phomolo ya baeti e nang le maqephe a mane

(Maqepe)

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Mohlala wa broutjhara ya sekaba sa phomolo ya baeti e nang le maqephe a mane

(Maqepe)

1	2	3	4
SABAAN RESORT & HOLIDAY FARM **Hazyview, Lowveld & Kruger National Park, Mpumalanga, South Africa** **(Dikilometara tse 19 ho tswa Hazyview)**	Sebaka sena hape se na le matlo a borobalo a 23 a nang le dintho tsohle tsa ho qhanolla; a ka nka batho ba 2 ho isa ho ba 8; matlo ohle a na le tulo ya ho besetsa nama.	Ho na le sebaka sa ho sesa, o fokotse motjheso. Ha o rata o ka ya ho Spa wa ya fumana masaje o monate! Ho ba ratang diphoofolo tse hlaha, ho na le sebaka sa polokelo ya dihahabi. Tlo o fepe mahlo pokellong ya dintho tsa setso ka ho fapana; Kruger National Park e haufi haholo – o kganna metsotso e 30 feela; O thuswa ho etsa ditlhophiso le ho iswa boemafofane ke basebetsi ba mofuthu! Tlo o tlo inwesa ka nkgo!	SETSHWANTSHO SA TULO YA HO AMOHELA BAETI Ho fumana tlhahisoleseding e felletseng ikgokahanye dinomorong tse latelang: (013) 737 8114 kapa 082 467 5980 Fekese: 013 737 8118 e-meile: www.sabaan@resot.com
SETSHWANTSHO SA HOTELE Sebaka sena se Fana ka ditshebeletso tsa maemo a hodimo ka matsatsi a phomolo. **Tlo o tlo kakalla o je monakaladi wa kebolelwa!**	SETSHWANTSHO SA PONTSHO YA MEAHO YA HOTELE Tulo e jelang e haufi; mmoho le ya ho nwa kofi o ithapollotse; Hape ho na le ditsi tsa mabenkele.		

ELA HLOKO: Ha se se tlameho hore baithuti ba hlahise ditshwantsho boroutjhareng.

5.10 MEMORANDAMO

Memorandamo ke mofuta o mong wa tema ya dikgokahano o sebediswang haholoholo ka hare dikhamphaning kapa mesebetsing. Hangata mesebetsing kapa dikhampaning melaetsa kapa ditsebiso di fetisetswa ho basebetsi ka tshebediso ya *memorandamo*. Ha e kgutsufatswa ho thwe ke *memo*, empa e fapana le mèmo (tsebiso ya kopano).

Memorandamo, e ka romelwa ho tswa karolwaneng e itseng ya mosebetsing ho ya ho e nngwe, ho tswa lekaleng (*yuniting)* le itseng ho ya ho le leng kapa ho tswa kantorong e nngwe ho ya ho e nngwe. Memorandamo e tsamaya

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

feela ka hare ho *lefapha le le leng, ha e tswele ka ntle ho lefapha.*

E ka sebediswa bakeng sa melaetsa, ditaelo, dikopo, ditlhahiso/ditshisinyo, dipehelo tsa ho itseng, tsebiso ya kopano, ditlhophiso, jj.

Dintlha tsa tlhokomediso

Ha o ngola memorantamo ela tlhoko dintlha tse latelang:

- Kgutsofatsa dintlha tsa hao ka ho qolla feela dintlha tsa bohlokwa;
- Sebedisa dipolelo tse bonolo empa di na le moelelo o phethahetseng;
- Kenya memorandamo ya hao ka hara lebokoso kapa foreime;

Sebopeho sa memorandamo

Dintlha tsa sebopeho di latelana ka tsela e tjena:

- **LEBITSO** la mokgatlo le ngolwa hodimodimo;
- Ka tlasa lebitso la mokgatlo ho ngolwa lentswe **MEMORANDAMO** kapa **MEMO;**
- E be ho latela **HO/**kapa **O YA HO:** ngola lebitso kapa maemo a motho eo memorandamo e yang ho yena;
- **E TSWA HO**: ngola lebitso kapa lebitso le maemo a motho eo memorandamo e tswang ho yena;
- **MOHLA:** ngola ka botlalo letsatsi, kgwedi le selemo mohla memo e ngolwang ka lona;

NOMORO YA TSHUPO: ha se setlamo hakaalo ho ngola nomoro ya tshupo ha memorandamo e romellwa karol-waneng kapa yuniting e nngwe; ka hare ho lefapha ho ka sebediswa nomoro ya katoloso ya tshupo feela, jk. 4776.

- **SEHLOOHO**: ngola sehlooho sa ditaba ka ditlhaku tse kgolo, mohlala **TSEBISO YA KOPANO YA BASEBETSI BOHLE**.
- Dikahare di lokela ho ba kgutshwane haholo mme di tobe taba. Le ha ho le jwalo sebedisa dipolelo tse tletseng, se ngole ka mokgwa wa thelekeramo.
- **HA HO NA TUMEDISO** (Basebetsimmoho/Basebetsimmoho ba ratehang), **HA HO NA QETELO** e kang ya lengolo la setswalle e kang Wa heno.
- Hopola ho ikokobetsa ka nako tsohle ka ho qetella ka mantswe a kang, Ke a leboha, ka kopo, jj. kamoo ho ka hlokehang kateng.
- **Qetella** ka ho **SAENA** kapa ka ho ngola ditlhaku tsa mabitso le sefane sa hao.

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

STER KINEKOR Co. LTD

MEMORANDAMO

O YA HO: Basebetsi bohle **MOHLA**: 15 Phupu 2010

O TSWA HO: *Molaodi e moholo* **TSHUPO**: 4776

SEHLOOHO:*TSHEBEDISO YA MEHALA*

Ka boiteko ba ho fokotsa ditshenyehelo tsa khampani, ho ile ha nkuwa qeto ya ho kgina mehala ya basebetsi kopanong ya ba baholo e neng e tshwerwe haufinyana tjena. Ho tloha kgweding ena e tlang mehala ya basebetsi e dumelletswe mokitlane wa R50.00.

Mosebeletsi ya ka fetang tjhelete e balletsweng mona o tla lefa ho tswa mokotleng wa hae.

Ke leboha tshebedisanommoho ya lona.

T.K. Mofokeng (Mong.)

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com

Published by the Department of Basic Education
222 Struben Street
Private Bag X895, Pretoria, 0001
Telephone: 012 357 3000 Fax: 012 323 0601
© Department of Basic Education

website	facebook	twitter
www.education.gov.za	www.facebook.com/BasicEd	www.twitter.com/dbe_sa

120 Plein Street Private Bag X9023
Cape Town 8000
South Africa
Tel: +27 21 465 1701
Fax: +27 21 461 8110

eduresourceza.com

Downloaded from eduresourceza.com